

Károly Róbert Főiskola
Természeti Erőforrás-gazdálkodási és Vidékfejlesztési Kar
Agrárinformatikai és Vidékfejlesztési Intézet
Gyöngyös

VÁROS ÉS VIDÉKE KAPCSOLATRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA EGER
FUNKCIONÁLIS VÁROSTÉRSÉGÉBEN

Készítette: Pecsenyánszky Melinda

Témavezető: Dr. Koncz Gábor adjunktus

Gyöngyös

2012

Tartalomjegyzék

BEVEZETÉS	
1 SZAKIRODALMI FELDOLGOZÁS	4
1.1. A településhálózat-fejlesztés alapelvei és céljai	4
1.2. Városok és falvak funkcionális elkülönítése	4
1.3. Városok és falvak kapcsolatrendszere	6
1.4. Vonzáskörzetek lehatárolása, hazai vonzáskörzet kutatások	7
1.5. Vonzáskörzetek empirikus vizsgálata	8
1.6. Szuburbanizáció, szuburbanizációs folyamatok	9
1.7. Falvak funkciói, a vidék közhaszna	10
2. ANYAG ÉS MÓDSZER	11
3 AZ EGRI KISTÉRSÉG HELYZETFELTÁRÁSA	12
3.1. Földrajzi elhelyezkedés, térségi kapcsolatok	12
3.2. Társadalmi jellemzők, demográfiai folyamatok, egészségügy	14
3.3. Gazdasági élet	15
3.4. A kistérség turizmusának legfontosabb jellemzői	16
3.5. SWOT elemzés	21
4. OKTATÁS	22
4.1. Óvodai feladatellátás	23
4.2. Általános iskolai feladatellátás, speciális iskolák	23
4.3. Középiskolai feladatellátás	26
5.MÉLYINTERJÚK	27
6. KÖVETKEZTETÉSEK? JAVASLATOK	35
IRODALOMJEGYZÉK	37
MELLÉKLET	39

BEVEZETÉS

Diplomadolgozatom témája Eger város és az Egri kistérség bemutatása a város és a vidéki települések között lévő kapcsolatrendszer ismertetésére fókuszálva. Másfél év falusi élet után jelenleg Egerben lakom, de mint nem ennek a városnak a szülötte szerettem volna jobban megismerni a lakóhelyem környékét. A város-vidék kapcsolatrendszer vizsgálata szinte kimeríthetetlen témával szolgál. Régen legendák szóltak a városi életről, csillogó szemmel hallgatták a falvakban a városról odaérkezőt, aki történeteivel ámulatba ejtette a falusi lakosságot. A városi lányok már festették magukat, ami a falusi földeken dolgozó lányok, asszonyok esetében elképzelhetetlen volt. A vidék több költőnk, írónk is megihletett. A faluból nézve a városban mindig könnyebb, egyszerűbb volt az élet, míg a városi lakosság általában lenézően kezelte a nem városi lakost, pejoratív értelemben használták „a vidéki” jelzőt.

Mára nagy változások következtek be. A városok túlszűfoltak lettek, a közlekedés és tömegközlekedés néha kaotikus állapotokat teremt, ezáltal szennyezetten lett a levegő. Akinek lehetősége adódik, kiköltözik a környező települések egyikére. Vállalja a városi munkahelyre történő ingázást, feladja a város nyújtotta kereskedelmi, szórakozási lehetőségeket egy nyugodtabb, csendesebb falusi életért. Az viszont már problémát jelent, hogy bár beilleszkednek a falu életébe, többnyire városias életmódot kívánnak ott is folytatni.

Dolgozatom szakirodalmi feldolgozással indul. A város–vidék kutatások mind hazánkban, mind nemzetközileg jelentős szakirodalmi anyaggal bírnak. Már ekkor egyértelmű volt, hogy a dolgozat terjedelmi korlátai miatt nem lehet a vonzáskörzet minden egyes elemére, minden tényezőjére teljes körűen kitérő dolgot készíteni. Ezért hipotézisem az oktatás területén határoztam meg: Eger erős központi szerepkört lát el a környező települések között, amelyek között kiemelt szerepet kap az oktatás. A környező falvakban csak alapfokú intézmények vannak jelen, azonban a kisebb településeken azok működtetése is együttműködést igényel az önkormányzatoktól. A feltevésem beigazolódott, amelyet az iskolák száma, az oda bejáró tanulók száma igazol.

A dolgozatomban bemutatom a kistérség demográfiai, földrajzi társadalmi helyzetét, majd lehetőségeit, erősségeit, gyengeségeit és veszélyeit egy SWOT analízis keretében. Végül a kistérség 17 településéről szeretnék átfogó képet adni.

1. SZAKIRODALMI FELDOLGOZÁS

1.1. A településhálózat-fejlesztés alapelvei és céljai

A települések és a régiók kiegyensúlyozott és fenntartható fejlesztésénél, a feladatok megosztásánál *tekintettel kell lenni a történetileg kialakult struktúrákra*. A központi településeket, a városokat a településhálózatban betöltött funkcióiknak, a hierarchiában betöltött szerepüknek megfelelően kell kezelni. A városhierarchia összhangban van a területi (mikro-, mezo-, makroregionális) szintekkel (Faragó 2007), így megteremthető a *terület- és a településfejlesztés integrációja*. A társadalmi-gazdasági fejlődés újabb XXI. századi szakasza a hagyományos város–vidék kettősség megszűnésével is jár. Ennek egyik lehetséges útja (eszköze), hogy a városokat és az általuk funkcionálisan integrált környéküket (falvakat) együtt egységben, *funkcionális városi térségként* (FVT) kezeljük. A város és a környező vidék között az egymásra utaltság felismerése következtében egyre több területen kell kialakítani *funkciómegosztást és együttműködést*. A város és a környező vidék kooperatív együttműködése segíthet a városok fizikai terjeszkedésének a megfékezésében, a kompaktságuk megtartásában is. *A központi fejlesztési források és működési kiadások elosztásánál*, a közszolgáltatások biztosításánál követni kell a településhálózat-fejlesztési elveket, és összhangba kell hozni a kívánatos hálózati struktúrával. Az *önkormányzatok közötti együttműködések* célszerű szerződésekben rögzíteni. A finanszírozási és tervezési rendszer átalakításánál a funkcionális városi térségekkel számolni kell.

1.2. Városok és falvak funkcionális elkülönítése

Településnek nevezzük az emberek, embercsoportok lakó és/vagy munkahelyének térbeli együttesét. Megkülönböztetünk mozgékony és állandó településeket. *Az állandó település lehet tanya, falu vagy város*. A falvakat csoportosíthatjuk *alaprajz* szerint (belső magban), amely alapján beszélhetünk szabálytalan alaprajzú faluról (halmazfalu), úti, vagy egyutcás faluról, valamint szabályos alaprajzú és körfaluról. *Nagyság szerint* öt kategóriát különíthetünk el a törpefalvaktól az óriásfalvakig, *funkciók szerint* lehet például agrárfalu, üdülőfalu, bányászfalu, ipari falu, alvófalu. Azokat a településeket, amelyeknek városi államigazgatási rangjuk van, amelyek a területi munkamegosztásban központi tevékenységet látnak el, *városoknak* nevezzük. A város az a település a

szociológia szerint, amelynek lakossága, intézményei és vállalkozásai a környező falvak számára bizonyos központi funkciókat látnak el (szaküzletek, speciális orvosi ellátás, stb.). Ezek a települések többnyire a környékük államigazgatási központjai is. Azok a települések tekinthetők városnak a településföldrajzban, amelyekben a városi alapfunkciók bizonyos mennyisége koncentrálnak, függetlenül a speciális funkciók szerkezetétől és volumenétől. Az 1007/1971 (III.16) Kormányhatározat meghatározta a legfontosabb települések rangját és a településhálózat fejlesztési célját, módszereit, eszközeit. Szelényi Iván a fejlődés és a hanyatlás szempontjai alapján 5 falu és 2 város kategóriát hozott létre: 1. sorvadó falu és tanya, 2. hanyatló falu, 3. stagnáló falu, 4. fejlődő falu, 5. gyorsan fejlődő városiasodó falu, 6. kevésbé fejlődő, főleg kisebb és nem megyeszékhely város, 7. erősen fejlesztett város (Szelényi 1990). A leggyakoribb, hogy népességszám alapján különböztetik meg a településeket, amely az esetek többségében jól párhuzamba állítható a települések funkcionális ellátottságával. Ez alól az egyik legtipikusabb kivételt az alföldi mezővárosok jelentik, amelyek fejlődésében nem a szolgáltatások, hanem a mezőgazdaság jelentette az elsődleges hajtómotort (Koncz 2010).

Az *agglomeráció* fogalmát a településszociológia használja. Azokat a községeket és kisebb városokat, amelyeknek lakossága szoros és mindennapos kapcsolatban áll a nagyvárossal a nagyváros agglomerációjának nevezzük. Az agglomeráció a nagyvárosok térbeli előrenyomulása, maga a város és az azt körülölelő, vele összefüggő (de közigazgatásilag önálló) településegység. Szerepei közül néhány: felszippantja a városba érkező, ott munkát kereső tömegek egy részét; magába olvasztja azokat a létesítményeket is, amelyeket a városban nincs lehetőség létrehozni (anyagilag vagy várospolitikai okokból), ide költözhetnek például az ipari üzemek, raktárak, vágóhidak, ebben a gyűrűben jöhet létre a városlakók pihenőövezetekből, hétfégi házakból álló településrésze is. Az agglomeráció lakói a városba járnak dolgozni, vásárolni, szórakozni. Az agglomeráció szerkezete lehet előváros, alvótelepülés, bolygóváros. Említeni kell még az *urbanizáció* (városodás vagy városiasodás) fogalmát. *Városodásnak* nevezi a magyar szakirodalom azt a tendenciát, hogy a városi népesség aránya nő. Ettől szokták megkülönböztetni a *városiasodás* fogalmát, amely alatt azt értik, hogy a település városias jellege erősödik. A városszociológiának alapvető kérdése, hogy meddig folytatódhat az urbanizációs tendencia. Enyedi György ezt a

modern urbanizáció ciklikus elméletében fogalmazza meg: eszerint a ciklus első „városrobbanás” szakaszában rohamosan nő a városok népessége. A második szakaszában a városnövekedés lefékeződik és a falvak elővárosok között külön válnak a növekvők és hanyatlók. A harmadik a *dezurbanizáció* szakasza, amelyben a városnövekedés megáll, és a falusi népesség száma nőni kezd (Enyedi (1984)).

1.3. Városok és falvak kapcsolatrendszere

A legfontosabb kérdés véleményem szerint az, hogy miben tér el a városi és falusi életmód, illetve milyen előnyeik vannak a másikkal szemben. Egyfajta megközelítés szerint a falvakra a közösség, míg a városokra a társadalom a jellemző. A városiasodás folyamata hazánkban 1990-es évek óta lelassult. Alapvető célkitűzés, hogy az urbanizáció okozta előnyök szintje minden településen megnyilvánuljanak és az ország minden lakosa számára elérhetőek legyenek a városi élet nyújtotta előnyök és a városi funkciók, foglalkozás és lakóhely tekintetében is. A kedvező feltételekkel rendelkező lakóhelyen ugyanis nagyobb a munkahelykínálat, magasabb jövedelmeket lehet elérni, jobbak a lakásviszonyok, kellemesebb a művi és a természetes lakókörnyezet, jobb a kereskedelmi ellátás több és jobb iskola és egészségügyi intézmény van a közelben, jobbak a közlekedési viszonyok. Ma is vannak az országnak olyan városiányos részei, amelyek lakossága nem tud kis távolságon és időn belül a városok nyújtotta szolgáltatásokhoz hozzájutni. 1971-ben kialakították a Településhálózat-fejlesztési Koncepciót, amelynek hatására minden település számára meghatározták a fejlesztés irányait, ami a kistelepüléseket kifejezetten hátrányosan érintette. A rendszerváltozást követő évtizedekben a kistelepüléseket nem éri hátrányos megkülönböztetés a források elosztásában, azonban a különböző települések életkörülményei közötti különbségek társadalmi egyenlőtlenségeket jelentenek, a községekben az országos átlagnál nagyobb a munkanélküliség aránya és az átlagosnál hosszabb ideig tart. Kovács Tibor megfogalmazása szerint: *"a város a területi munkamegosztás központi tevékenységekre specializálódott jellegzetes településformája, amely a településhálózatban környezetének központi helye és amely - az ország termelőinek fejlettségi fokához képest – magas színvonalú ellátást nyújt népessége számára"* (Kovács 1985). Erdei is kiemelt jelentőséget tulajdonít a központi funkciónak: *"a város olyan település, amely önmagában is, és vidékével együtt is szervezett és autonóm vezetésű társadalmi*

egységet alkot, és egyfelől nagyobb számú népességnek a lakóhelye, másfelől *vidékére kiható központi funkcióknak a telephelye*, s e szerepeknek megfelelő technikai berendezésekkel rendelkezik" (Erdei (1974). Erdei a központi hely funkciót azonban egész másképp értelmezi, mint Christaller. Az ő megközelítésében *a város egyenrangú a vidékével*. Város és vidék úgy egészítik ki egymást, hogy *kölcsönösen egymásra vannak utalva*. Erdei a város legfőbb funkciójának éppen a vidékkel való szerves kapcsolatát tartotta (Erdei 1974). A hagyományos városfelfogáson belül említést érdemel *Mendöl Tibor* elmélete, aki az alföldi városok morfológiáját tanulmányozta és úgy ítélte meg, hogy *város és falu különbsége eltérő beépítési módjukban is megragadható*. Azaz a város fogalmához zárt sorú beépítés, a faluéhoz pedig fésűs beépítési forma kötődik (Mendöl 1936). Látható hogy a város és vidék összehasonlítása nagyon nehéz feladat. Nincs univerzális definíció sem a város sem pedig a falu fogalmakra. Valójában nem lehet megmondani, hol is ér véget a falu, s honnantól kezdve beszélhetünk városról. Attól még nem lesz faluvá egy város, ha központjának hangulata falusias. Minden országban más és más esetben nevezhetünk egy települést városnak vagy falunak. Nincsenek fokozati különbségek a falu és város között. Minden falu hordozza a városok sajátosságait bizonyos mértékben, csakúgy, ahogyan minden városnak is vannak a falvakra jellemző vonásai. A város és a falu is változik, egyik hatással van a másikra. Különbséget lehet tenni a vidéki és városi társadalmak között.

1.4. Vonzáskörzetek lehatárolása, hazai vonzáskörzet kutatások

Különböző okok húzódnak meg a városok és vonzott vidékük viszonyainak jelenlegi vizsgálatai mögött. Egyfelől az Európai Unió regionális politikájában a városok irányába történő erőteljes hangsúlyeltolódás miatt. A kiegyensúlyozott és szorosabb város–vidék kapcsolatok jelentősen növelhetik a régiók versenyképességet. A városok szerepének az európai regionális politikában való felerősödése ellenére a hazai területi közigazgatásnak nem kerül előtérbe a városkörnyéki funkcióegységekben való gondolkodás. A város–vidék kapcsolatok vizsgálata napjainkban is fontos szerepet tölt be, azonban sajnálatos módon sok példát lehet találni a város- és vidékfejlesztés különválasztására. A 2005-ben elfogadott Országos Területfejlesztési Koncepció 2015-ig megfogalmazott célkitűzései között jelennek meg hosszú idő után a városhálózat fejlesztésére irányuló törekvések csírái (Faragó 2006, Rechnitzer 2007, Somlyódyiné

Pfeil 2008). A város – vidék elválasztás, ellentét kiéleződése mögött egyértelműen felismerhető a területfejlesztési politika két alapvető modelljének – jóléti és önerőre támaszkodó – egymásnak feszülése, amely mögött a *hatékonyság és méltányosság* problematikája húzódik meg (Enyedi 1996, Faragó 2006). A hazai településföldrajz nem rendelkezik egységes vonzáskörzet fogalommal, a téma kutatóinak a vonzáskörzetek feltárására irányuló vizsgálataikban alkalmazott sokféle módszertani megoldás jól tükrözi az eltéréseket az elméleti megközelítések között. *Beluszky Pál* szerint kizárólag a *városi alapfunkciók* által kialakított térbeli kapcsolatok játszanak meghatározó szerepet a vonzáskörzetek kialakulásában, elutasítja a munkaerővonzást, mint a szűkebb vonzáskörzeteket meghatározó kapcsolatfajtát, mivel az véleménye szerint nem tekinthető városi jelenségnek, valamint hierarchikusan nem tagolt, településhierarchiától független (Beluszky 1981).

1.5. Vonzáskörzetek empirikus vizsgálata

A városok hierarchikus szintjének feltárására számos, azonban alapvetően két csoportba sorolható módszerekkel találkozhatunk a szakirodalomban. A *deduktív módszereket* alkalmazók nem veszik közvetlenül számba az egyes városok központi intézményeit, hanem a városiasodás valamely tipikus következményén keresztül mérik a központosultságot. Ezzel szemben az *empirikus módszerekre* az a jellemző, hogy alapos *leltárt készítenek* a központi funkciókat ellátó intézményekről, illetőleg cégekről (Koncz 2010). Az empirikus vizsgálatok esetében két módszer alkalmazására hívja fel a szakirodalom a figyelmet a vonzáskörzetek kijelölésénél. Az *ankét módszer* esetében a városi szolgáltatásokat igénybe vevő lakosságot lakóhelyén kérdőívvel felkeresik, helyben kérdezik meg, hogy az egyes szolgáltatásokat hol és milyen rendszerességgel veszik igénybe. Ez a módszer hazánkban nem terjedt el. Magyarországon a *vonzást kiváltó intézményhálózat ügyfélforgalmának feltárásán alapuló empirikus kutatások* terjedtek el. A két módszer egymással való kiegészítése az optimális. A vonzáskörzet kutatások általános céljainak az alábbiakat lehet jelölni: gazdasági körzetek feltárása és elhatárolása, közigazgatási határok kijelölése, a természetes közigazgatási alapegység keresése, településhálózat fejlesztése, szervezése és tervezése. A városok és falvak között létrejövő kapcsolatok eltérő jellegűek. A város és szűkebb-tágabb környezete között kialakult kapcsolatok közül a legmeghatározóbbak azok, amelyeket az adott

város városi szerepköre hív létre. A városi funkciók minőségi összetétele mellett ezért vizsgálhatók a városi szolgáltatások mennyiségi adatai is. Ebből ugyanis következtetni lehet a szolgáltatásokat igénybe vevő népesség nagyságára, közvetve pedig az (elméleti) városi vonzáskörzetek kiterjedésére is. A város és vidéke közti viszony feltárása a településhálózati kutatások egyik legfontosabb aspektusa. Egyes megközelítések szerint (például Mendöl 1963) alapvetően ez határozza meg a települések város voltát (a város mint központi hely) (Beluszky–Győri 2004).

1.6. Szuburbanizáció, szuburbanizációs folyamatok

Azt a folyamatot, amelynek során a városközpontok népessége csökken, de a külső területein elhelyezkedő részek népessége növekszik, szuburbanizációnak nevezzük. Az a folyamat, amikor először a népesség, később az ipari termelés és a szolgáltatások kiáramlanak a szuburbán térbe (a város környékére). A városközpontok előnyei csökkentek, egyre nagyobb távolságokra költözhetek az emberek (pl. olcsóbbak a telekárak). A szuburbanizációs folyamat révén csökken a különbség a külvárosok és a város környéki települések illetve a város között. A zsúfolt belváros mellett lassanként a városba vezető utakon is lelassul vagy telítődik a forgalom. A dezurbanizáció folyamatában nem csak a város, hanem az agglomerálódó települések népessége is csökken, míg a távolabbi kisvárosok, falvak népessége növekszik. A szub-és dezurbanizáció következtében egyre nagyobb tömegek vándoroltak és vándorolnak jelenleg is a falvakba. Az új lakosok beilleszkedése azonban nem minden esetben zökkenőmentes. A szuburbanizáció motivációjának értelmezéséhez szükséges megállapítani, hogy bérházból vagy panelházból költöztek-e ki a város környékére, illetve kertés házba, ikerházba vagy sorházba költöztek: drasztikus lakásminőségbeli változással is együtt jár, a saját ház iránti igény döntő szerepet játszik a kiköltözésben. A természeti előnyök meghatározóak a falvak szemszögéből, mind a természeti környezet, mind a levegő tisztasága és a csendesség, közbiztonság, szomszédság szemszögéből is a falvak helyzete erősebb. A szuburbanizáció során az egyes települések között a potenciális kitelepülőkért folytatott verseny szempontjából lényeges, hogy milyen tényezők alapján választanak települést a vándorlók, milyen forrásokból szerzik az információikat. A városból kiköltözők esetében lehetséges, hogy a városból korábbi lakóhelyére költözik vissza (Bajmócy 2001).

1.7. Falvak funkciói, a vidék közhaszna

A falvak (vidék) azért vannak veszélyeztetett helyzetben, mert a gazdasági fejlődésük elmarad a városok átlagától. Általános a foglalkoztatás csökkenése, az alacsony jövedelmek, a népességsökkenés, és a magas munkanélküliség. Ezek hatására változik a falusi (vidéki) táj arculata, a meglévő kulturális örökségek veszélybe kerülnek. A falu funkciója, szerepe sokat változott (mezőgazdaság túlsúlya, a falu a mezőgazdasági népesség lakó- és munkahelye). A falvak új feladatokat kaptak, például ipari funkciót, szolgáltató funkciót (nyaraló, üdülőfalvak, logisztikai központok). Sok esetben felerősödött a lakó funkció is (szuburbanizáció folyamata, magasabb népességszám, miközben nincs központi funkciójú intézmény; nem alakul ki társadalmi kohézió, ingázás). Egyre nagyobb hangsúlyt kaphatnak a vidéki terek erőforrásai a megújuló energiaforrások decentralizált hasznosításában. Változik a *vidék kultúrahordozó szerepe* is. Fontos, hogy a falvak a helyi termékek előállítása, népszerűsítése és értékesítése, valamint a megfelelő színvonalú falusi szálláshelyek kínálata által növeljék az oda érkezők költési hajlandóságát és a tartózkodási idejüket (helyben előállított élelmiszerek (méz, sajt), biotermékek, fűszernövények, kézműves termékek, a települést, hagyományait bemutató kiadványok, képeslapok, ajándéktárgyak). A városi funkciók igénybevételének gyakorisága a városokban élők részéről magasabb, mint a vidékiek részéről, ahol az igények és a vásárlóerő is alacsonyabb. A településtudományban elfogadott a települések által ellátott szerepkörök működési rádiusz szerinti hármas felosztása: A *helyi (alapfokú, lokális) szerepkörök* a tágabb értelemben vett szolgáltatások mindennapi szükségleteket ellátó tevékenységei (a szolgáltató ágazatok saját hierarchiájának alsó fokán álló intézmények tevékenységeit, például az elemi iskolák, háziorvosok, élelmiszerbolt, községi adminisztráció, posti alapszolgáltatások, egyházközségek, stb.). A *városi alapfunkciókon vagy központi (központi helyi) funkciókon* a szolgáltató ágazatok hierarchiájában magasabb szinteken álló, kevésbé mindennapi igényeket kielégítő intézményeket, tevékenységeket értjük (tehát például a közép- és felsőfokú oktatást, a kórházakat és szakrendelő intézeteket, bíróságokat, stb.), melyek szolgáltatásaikkal, városi javakkal az e szempontból funkcióhiányos vidéket is ellátják. A *speciális (régió túlnyúló hatókörű) funkciók* jelenléte a településhálózat egyes elemeiben nem szükségszerű, tevékenységük eredménye – az áru – nem kötődik szorosan a települések lakosságához(pl gyáripar tevékenysége, idegenforgalom).

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A rendelkezésre álló statisztikai adatok, fejlesztési dokumentumok és a települések polgármestereivel készített interjúk alapján vázolom fel város és vidéke kapcsolatrendszerét az Egri kistérségben. Dolgozatomban az alábbi hipotézist állítottam fel, amelyet a dolgozat végére igazolok, vagy megcáfolom azt: Eger meghatározó szerepet tölt be a környező települések között – kiemelten oktatás tekintetében. A város központi szerepköre korlátozza a környező települések fejlesztésének lehetőségeit.

Az Egerrel szomszédos települések egyre inkább szembekerülnek azon életminőséget gyengítő agglomerációs körülményekkel, mint a zöldterületek csökkenése, jelentős közlekedésből származó zaj és levegőszennyezés, települések összenövése, átszellőzési viszonyok csökkenése, településkarakter felbomlása, e problémák Eger kertvárosi településrészein is érzékelhetőek.

A felhasznált szekunder adatok a KSH Területi Statisztikai adatbázisából, Heves Megyei Kormányhivatal illetve kistérség önkormányzatainak adatbázisaiból származnak. A szekunder vizsgálatok során a már meglévő adatokra és adatbázisokra támaszkodtam. Áttekintettem a témában megjelent, a vizsgálathoz leginkább használható szakirodalmi munkákat. Rendszereztem és statisztikai módszerekkel feldolgoztam a rendelkezésre álló adatbázisokat. A feldolgozott adatokat ábrákban és tematikus térképeken jelenítettem meg. A primer kutatási módszerek közül az interjúkészítést alkalmaztam, amelynek elsődleges előnye, hogy megfelelő alkalmazásával egy adott témakörben kivételes mélységű megértést tesz lehetővé a kutató számára. Mivel a módszer érvényessége nagy, azonban a megbízhatósága kicsi, a vizsgálatokat a vizsgált térség néhány prominens személyére korlátoztam. A társadalomtudományi kutatások egyik általam is alkalmazott beavatkozás-mentes módszerét jelenti a dokumentumelemzés, amely számos előnnyel rendelkezik. A dokumentumelemzés a terület- és vidékfejlesztési kutatásokban is nagy szerepet kap, hiszen egy fejlesztési stratégia/program elkészítésénél elkerülhetetlen a kapcsolódó fejlesztési dokumentumok előzetes célirányos vizsgálata. Ennek során a térségi, megyei, kistérségi és települési fejlesztési dokumentumok speciális szemléletű elemzése történik. Alkalmaztam továbbá a közösségi tervezési módszerek két elterjedt eszközét, SWOT-analízist végeztem, valamint problémafát és célfát állítottam össze az Egri kistérségről.

3. AZ EGRI KISTÉRSÉG HELYZETFELTÁRÁSA

3. 1. Földrajzi elhelyezkedés, térségi kapcsolatok

Az Egri kistérség az Észak-magyarországi régióban található. A régió Magyarország észak-keleti részén az Északi-középhegység és az Alföld északi részén helyezkedik el. Az Észak-magyarországi régió a negyedik legnépesebb Magyarországon, hazánk népességének 12,09%-a él itt (1 209 142 fő (2010)). A népsűrűség 90 fő/km², amely magasabb a vidéki átlagnál, a régió *legsűrűbben lakott kistérségei közé tartozik* a miskolci, a hatvani és a salgótarjáni kistérségek mellett az Egri kistérség is. Különleges sajátossága továbbá a régiónak, hogy nem a régióközpont és környéke *a legfejlettebb térség a régióban*, hanem a Heves megye központjaként funkcionáló Eger és térsége. Eger a középkori eredetű, régi városi múltra visszatekintő, *szabályos nyugat-európai típusú városok* közé tartozik, funkcionális várostípusa *vásár- vagy kereskedőváros* továbbá központi jellegű település vegyes termeléssel, fejlett felsőfokú központ, iparosodott tradicionális megyeközpont. Eger kistérségi szerepköre nem új keletű, a járások megszüntetéséig az Egri Járás fogta össze a vonzáskörzetbe tartozó településeket. Az agglomerálódás már az 1980-as években elindult, a következő évtizedekben pedig felgyorsult. Az Egri kistérséget 2007-től a következő 17 település alkotja, amelyeket az alábbi tércategóriákra oszthatunk: központi település: Eger; agglomerálódó települések: Andornaktálya, Egerbakta, Egerszalók, Felsőtárkány, Maklár, Nagytálya, Noszvaj, Novaj, Ostoros; és végül a kistérség külső övezete (kistérségen belüli periféria): Demjén, Egerszólát, Feldebrő, Kerecsend, Szarvaskő, Tarnaszentmária, Verpelét. Az Egri kistérség településeinek elhelyezkedése az 1. számú mellékletben található.

A térségben egyetlen városi rangú település található: Eger (55 863 lakos), Heves megye és az Egri kistérség székhelye. A kistérségben további 16 község található 29 132 lakossal. Az össznépesség 84 995 fő. A térség települései sugarasan körülölelik a székhely várost, mint gazdasági, kereskedelmi, kulturális központot. A településszerkezeti adottságok lehetővé és egyben szükségessé teszik a térség települései közötti hatékony együttműködést. Kistérségi szinten megvalósuló feladatok: orvosi ügyelet, alapfokú oktatás mikro-társulások formájában, szociális- és gyermekjóléti alapellátások. Előreláthatólag a hulladékgazdálkodás, a központi orvosi ügyelet működtetése továbbra is a kistérség feladatai közé tartozik majd a következő években is (17 települést összefogó Egri Kistérségi Többcélú Társulás (EKTcT)). A kistérség gazdasága a régióban tapasztalt tendenciáktól

eltérően viszonylag gyorsan és jóval kisebb visszaesés mellett állt új, növekedésorientált fejlődési pályára, ennek okai összetettek: a gazdaság több lábon állásából, a versenyképesség magas szintjéből, és a már elért fejlettségből eredeztethetők. A községek fejlettségi szintje különböző, vannak közöttük olyan települések, amelyek az utóbbi években jelentősen fejlődtek, népességüket, helyi bevételeiket növelni, szolgáltatásaikat fejleszteni tudták (például Ostoros). A települések másik részében jelentősen megnövekedett a hátrányos helyzetű és a roma népesség, és ennek következtében a helyi oktatási-nevelési intézményekben a szegregáció (például Egerbakta). A kistérségre vonatkozó alapadatok az 1. mellékletben találhatók.

Eger városa a környező településekkel együtt országos és nemzetközi közlekedési kapcsolatok szempontjából hátrányos helyzetben van, mivel a közúti és vasúti elsőrendű főhálózat elkerüli. Két másodrendű (24. és 25. számú) és hat harmadrendű út köti össze a környezetével közforgalmi utakon. Az M3-as autópálya, amelyet Füzesabonyban lehet elérni nagymértékben lerövidítette a Budapest-Eger közötti utazási időt. Egerből Füzesabonyon keresztül megoldott a vasúti közlekedés. Eger, Andornaktálya, Maklár és Szarvaskő települések vasúton is elérhetőek. A kistérség többi települése tömegközlekedés szempontjából csak autóbusszal közelíthető meg. A régiónak két eltérő arca van, az egyik oldalon az ipar, a városi területek, valamint a mezőgazdasági termelés céljaira intenzíven használt földterület, míg a másikon az érintetlen térségek, melyek meg tudták őrizni a természeti és földrajzi kincseket, amelyekben megtalálhatók barlangok, patakok, gyógyvíz- hévíz- és ásványvízforrások is. A természetvédelmi területek a kistérség nagy részére kiterjednek, sőt a védett területek (köztük a Bükki Nemzeti Park) a szomszédos kistérségekkel is összekapcsolják az Egri kistérségi területeket. Fontos megemlíteni, hogy a kistérség alapvető stratégiai céljai között szerepel az egyedülálló környezeti értékek védelme, állagmegóvása. *A mezőgazdasági termelésnek csak kevés helyen kedveznek a talajadottságok.* A művelési ágak közül az erdőterület aránya hagyományosan magas, amely várhatóan tovább fog növekedni. Eger környékén a földtani, éghajlati és növénytani adottságok együttesen eredményezték a szőlőtermesztés elterjedését és az ezzel együtt járó borászat fejlődését. A térségben jelentős mennyiségű termálkincs található, melyet több termálfürdő is hasznosít, a termálvízre épülő turizmus feltételei országos szinten is kiemelkedőek.

3.2. Társadalmi jellemzők, demográfiai folyamatok, egészségügy

Eger tradicionális, nagy hagyományokkal rendelkező iskolaváros, fejlett intézményhálózattal. Az általános iskolás korúak számbeli csökkenése miatt az önkormányzatok több településen iskola-, ill. csoportösszevonásokat voltak kénytelenek véghezvinni. A községi általános iskolákban a demográfiai hatás mellett – eltérő arányban és számban – az egri intézményekben tanulók nagy száma miatt is csökkent a létszám. Emiatt nemcsak a költségvetési terhek növekedése, hanem az iskolákban tapasztalható szegregációs folyamat felerősödése is gondot okoz, amelynek visszafordítására megoldást kell találni. A nyugodt természeti környezet közelsége miatt sok korábban Egerben élő lakos kiköltözik a környező településekre, az ottani népességnövekedés jelentős részét a megyeszékhelyről kiköltöző, jól képzett lakosság teszi ki. A kitelepülő lakosság ellenére, vagy éppen ezért, az ingázó lakosok száma nem csökken, ami egy újabb fontos kapcsolat Eger és a környező falvak között.

Általános tendenciáit tekintve az egri (is) *öregedő kistérségnek* mondható. Meghatározó változást eredményezett a kistérség összetételében, hogy Egerből nagyon sok *fiatal értelmiségi költözött ki* a környékbeli falvakba, amelyek korösszetétele jelentősen javult, azonban ezzel együtt Egeré romlott. A kistérség külső övezetében inkább idősebb korosztályú lakosokat találunk. Ennek oka, hogy a fiatalok elkerülnek már iskolás korban a településekről, városban keresnek munkahelyet, így szinte csak az idős, nyugdíjas lakosság marad.

Születések száma a KSH adatok alapján csak az agglomerálódó településeken növekedett. Ennek a magyarázata lehet, hogy a fiatalok pont azért választják a kiköltözést a városból, hogy gyermekeiknek jobb életkörülményeket biztosítsanak.

Egerben a háziorvos és házi gyermekorvosok száma 2000-ben 33 fő volt, ez a szám 2009-re csak egy fővel emelkedett. Az agglomerálódó településeken 2000-ben 10, míg 2009-ben már 12 orvos dolgozott. A kistérség külső övezetében a számuk 6 fő volt mindkét vizsgált évben. A Markhot Ferenc Kórház súlyponti egészségügyi ellátó egységrendszer. A kiemelt, súlyponti kórház egyben sürgősségi centrum is. Míg 1990-ben gyógyszerár csak Egerben (8 db) Makláron és Verpeléten volt, addig 2009-ben már Andornaktályán és Felsőtárkányban is nyitottak, Egerben a számuk 16 darabra emelkedett. 1990-ben Egerben és Verpeléten, 2009-en már csak Egerben található bölcsőde. Ez az adat azért is beszédes, mivel a gyermeke száma csökken, ugyanakkor a kistérség munkába visszatérő anyukáinak problémát jelent, hogy gyermekeiket nem tudják napközben elhelyezni. A nyugdíjakra és a szociális ellátásra vonatkozó adatokat a 2. számú melléklet tartalmazza. Az adatokból látható, hogy a

nyugdíjasok száma Egerbe több mint háromszorosa a nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma, viszont a rendelkezésre állási támogatásban részesítettek számánál ez az arány fordított. Az egri kistérségben a legalacsonyabb a rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma és a közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezők száma ezer lakosra vonatkoztatva.

3.3. Gazdasági élet

Eger gazdasági, ágazati szerepét tekintve komoly vonzáskörzettel rendelkezik, amely a legfejlettebb térség az Észak-Magyarországi régióban. Az egri kistérség gazdasága összességében versenyképesnek, fejlettnak, de stagnálónak minősül. Emiatt kulcskérdés a fejlődés dinamizálása, a tőkevonzó képesség javítása. A kereskedelemben látványos és tartós változásokat hozott a nagy üzletláncok megtelepedése. Ezzel együtt Eger kereskedelmi és szolgáltató funkciója tovább erősödött és jóval túlmutat a kistérség határain. Kiskereskedelmi szempontból Eger szűkebb vonzáskörzetének Andornaktálya, Demjén, Eger, Egerbakta, Egerszalók, Egerszólát, Felsőtárkány, Kerecsend, Maklár, Nagytálya, Noszvaj, Novaj, Ostoros, Szarvaskő tekinthető. Ám ez bizonyos tekintetben (pl. piac) az összes környező településre, valamint szórványosan Borsod-Abaúj-Zemplén megye nyugati részére is kiterjeszthető. Más a helyzet azonban, ha a város vonzáskörzetét ipari és turisztikai szempontból vizsgáljuk. A jelenlevő multinacionális vállalatok, a ZF Hungária, Leoni Hungária, Bosch országos központokat üzemeltet Egerben, olyan üzemegységekkel, amelyek egyedülállóak az országban. Ezek olyan munkahelyeket teremtenek, amelyek a kistérségben élőknek és a régiótól távolabb élőknek egyaránt vonzó lehetőséget jelentenek, komolyan bővítve ezzel Eger közvetlen vonzáskörzetét. A kistérség gazdasági fejlődésének legmeghatározóbb tényezője az ipar, amely nagyságrendjét tekintve hatással van a megye és a környező kistérségek fellendülésére is. Az Egri Ipari Park 1997-ben elnyerte az ipari park címet, 2002-ben megépült a parkban az Innovációs és Technológiai Központ. Jelenleg több mint 60 vállalkozás működik a parkban, melynek összterülete eléri a 100 hektárt.

A Személyi jövedelemadók alakulását 2009. évben a 2. számú melléklet tartalmazza. A többi kistérségéhez képest ezer lakosra vonatkoztatva az Egri Kistérségben a legmagasabb, jelentős Hatvani és Gyöngyösi kistérség alig marad el mögötte. A *regisztrált egyéni vállalkozások* száma és a *regisztrált gazdasági szervezetek* száma eseteiben megfigyelhető, hogy Egerben a számuk jelentősen meghaladja az agglomerálódó településeken és a kistérség külső

övezetében találhatók. A kistérség települései közül említésre méltó Ostoros, ahol 2011 októberében 260 vállalkozás működött. A megyében is egyedülálló jelen gazdasági helyzetben hogy 2012. elején Verpeléten átadásra kerül egy francia befektető élelmiszeripari cég üzeme. A vállalkozások számát, és megoszlását a 3. számú melléklet szemlélteti.

A nyilvántartott álláskeresőkre vonatkozó adatokat a 3. számú melléklet tartalmazza. A diplomások száma Egerben a legmagasabb a nyilvántartott álláskeresők között, megtalálható a kistérségek összevetése, a nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú állandó népességből, és a pályakezdők valamint a diplomások aránya a nyilvántartott álláskeresők között a kistérségekre bontva. A lakóhely és munkahely térbeli egybeesése a munkavállalónak és munkaadónak egyaránt érdeke és komoly anyagi vonzattal is járnak mindkét fél számára. Eger és a kistérség gazdaságában meghatározó szerepet töltenek be a városban régebb óta működő és megtelepedett nagyvállalatok (ZF Hungária, Bosch), valamint az egri kötődésű sikeres közép vállalkozások (Santa metal). Egerben számos nagy üzletlánc (Tesco, Obi, Lidl, Deichman) telepedett meg, bevásárlóközpont nyílt (Agria Park, Tesco körül), így igen erősen átértékelődött a kereskedelem szerepe a gazdasági ágazatokon belül. A kiskereskedelemre, vendéglátásra és belkereskedelemre vonatkozó 2009-es adatok a 4. számú mellékletben találhatóak. Eger kereskedelmi és szolgáltató szerepe erősödött és jelentősebb vonzáskörzete túlnőtt a kistérség határain. Ezt igazolja az is, hogy Tesco üzlet például legközelebb Mezőkövesden, Gyöngyösön és Miskolcon található. A város gazdaság szerkezete modernizálódott, a munkanélküliségi ráta az országos szint alá, a régióénál jóval alacsonyabb szintre mérséklődött. Jelentős innovációs fejlődés indult be, javult az infrastrukturális hálózat. A 5. számú mellékletben megtalálhatók a hazai és uniós támogatások száma és a támogatási összegek, költségek alakulása.

3.4. A kistérség turizmusának legfontosabb jellemzői

Az egri kistérség *igen jelentős idegenforgalmi potenciállal*, sokrétű, több elemből álló kínálattal jellemezhető mind a régió, mind az országos összehasonlításban egyaránt. Kedvező a több lábbon állás, az adottságok komplexitása. Az elmúlt években az idegenforgalomban bekövetkezett változások viszont a kistérségnek nem kedveztek: a gyógyturizmussal kapcsolatos fejlesztések csak lassan indultak be és még jelenleg is folyamatban vannak, emiatt a versenytársak kínálata gyorsabban bővült. Pozitívum,

hogy Egerben a kedvelt strandfürdő korszerűsítése befejeződött, medence felújítások zajlottak, nyitott és fedett élményfürdőt alakítottak ki. Megnyílt az egerszalóki gyógyfürdő-komplexum, a fejlesztés strand és szállodaépítéssel folytatódik, több jó színvonalú panzió, szálloda létesült. Ugyancsak kedvező, hogy a falusi vendéglátás látványosan bővült, gazdagodott több községben. A kistérség összes települése része az Egri történelmi borvidéknek, ami a borturizmusnak adhat alapot. Kedvező, hogy az elmúlt öt évben előtérbe kerültek a magasabb színvonalat nyújtó, több szabadidős és wellness szolgáltatást képviselő szálloda- és panzióépítések, felújítások. A wellness- és családbarát szolgáltatások felértékelődtek és a három és négy csillagos szállodák, és minőségi panziók jelentős része ilyen jellegű fejlesztéseket is valósított meg. Turizmushoz kapcsolódóan a kereskedelmi és magán szálláshelyek megoszlása a kistérségre vonatkoztatva a 6. számú mellékletben található. A KSH 2010-es adatai alapján vendégéjszakák száma 285 022, ezen adattal Eger ismét a Top 10-be került. A belföldi vendégforgalmat vizsgálva Eger a 9. helyen áll.

Központi település: Eger

Eger a kistérség képzési-, oktatási-, idegenforgalmi és információs központja. Térségközponti szerepe és funkciója erőteljesen meghatározó, nemcsak a kistérség, hanem egész Heves megye, sőt Észak-Magyarország szempontjából is. Hazánk egyik legjelentősebb történelmi városa, ódon várával, gazdag történelmi múltjával, barokk belvárosával igazi turisztikai látványosság. Eger feladatai kettősek: egyfelől meg kell birkóznia a csökkenő népesség és a turizmus visszaesése által okozott nehézségekkel, másrészt meg kell határozni azokat az irányokat, amelyekre az újonnan kialakuló lehetőségeket építeni kívánja. Hivatali ügyintézés szempontjából is kiemelkedő Eger szerepe, hiszen működnek a közigazgatás és szakigazgatás megyei szintű szervezetei. A hivatali ügyeken túl egyedüli kórházi ellátás, egyedüli felsőoktatási intézmény, egyházi központ, kereskedelmi hiper/szupermarketek, pláza, szaküzletek találhatók meg itt.

Agglomerálódó települések

Napjainkban az egri agglomerálódó térség részeként *Andornaktálya* egyre inkább kertvárossá válik, ahonnan a lakók jelentős része a megyeszékhelyre jár dolgozni. A

lakosság életét meghatározza a szőlőtermesztés. A lakónépesség 1990-2006 között emelkedő tendenciát mutatott. A közszolgáltatások közül az óvodát a település önállóan tartja fenn, az iskola intézményfenntartó társulásban működik, az egri Hunyadi általános iskola tagintézményeként. A település Egerhez való közelsége miatt óriási az elszívó hatás. Itt működik a Heves Megyei Önkormányzat Fogyatékosok Otthona és Rehabilitációs Intézete, a Gyermekjóléti Szolgálat Andornaktálya - Maklár – Nagytálya összefogásában. *Egerbaktán* nem működik térségi jelentőségű intézmény, az alacsony és csökkenő tendenciát mutató népességszám miatt kérdéses az alapfokú intézmények fenntartása is a településen, ami csak azért nem jelent jelentősebb problémát, mert a település Eger szomszédságában fekszik. A településen 1955-ben már három tantermes iskola volt, a Felsővárosi Általános Iskola Egerbaktai Tagiskola alsó tagozataként működött, egészen 2011 nyaráig, amikor is kérdésessé vált a működése a kevés tanuló miatt, az önkormányzat a gazdasági kényszer hatására már csak az alsó tagozatosok helybeli oktatását biztosította, majd a 2011. őszi tanévre bezárásra került az iskola. Az óvodát a település önállóan tartja fenn. A népvándorlás csekély mértékben jellemző a településre, a bevándorlás és elvándorlás is esetlegesen a közeli településekre történik.

Egerszalók egy közel 2000 lelket számláló kis község. A falu vonzereje a környék természeti szépségeiben rejlik. Igazi nevezetessége a község déli részén a föld mélyéből feltörő hévízforrás. 2007 nyarán nyílt meg az exkluzív Gyógy- és Wellnessfürdő, amivel szinte egyszerre szűnt meg az általános iskolai oktatás a településen a kevés gyermeklétszám miatt. *Felsőtárkány* külterülete 90%-ban erdőséggel borított. Területének nagy része a Bükki Nemzeti Parkhoz tartozik, amely vonzó lakókönyezetet jelent a betelepülők számára. Felsőtárkány lakosságának száma napjainkban folyamatosan emelkedik, 2011. január 1-i állapot szerint 3.581 fő. A bevándorlás nem tudja ellensúlyozni az elöregedés folyamatát. Míg 2002-ben 40 gyermek született, addig 2006-ban már csak 32. Ez a község fejlett infrastruktúrájának, természeti környezetének, valamint Eger közelségének köszönhető. A község gazdasági életére oly mértékben rányomta a bélyegét a nagy kiterjedésű erdőség, továbbá az ásványi kincsek jelenléte, amilyen más településen nem tapasztalható. A kereskedelmi, szolgáltató jellegű infrastruktúra a város közelsége miatt alulfejlett. Felsőtárkány község önkormányzata sokat tesz az óvoda és iskola fenntartásáért, hogy a gyermekek helyben maradjanak. A településen az aktív népesség aránya az összes lakoshoz viszonyítva

62,76%, ami igen kedvező érték. *Maklár* városkörnyéki település barátságos faluképpel, a környékbeli jelentősebb városok, üdülőhelyek mind közúton, mind vasúton könnyen elérhetők, a közlekedési adottságok jók. A településen jelenleg kevés a munkalehetőség, a munkahelyek teremtése és azzal együtt a község fejlesztése az Önkormányzat rövid távú céljai között szerepel. Maklár közigazgatásilag körjegyzőségben működik a szomszédos faluval, Nagytályaival, ami több előnyt jelent a két település számára. *Nagytálya* község az M3-as autópálya füzesabonyi csomópontjától 8 km-re, Egertől 13 km-re található. A település szerencsés módon ötvözi magában a múltat a jelennel, a kor igényeihez igazodó településképpel. A község szőlőtermelő területe az Egri Borvidék szerves része. A település előregedő. Óvoda intézményfenntartó mikro-társulásban működik, az iskola a maklári iskola tagintézményeként működött, de bezárásra került a gyereklétszám csökkenése miatt. A gyermekek nagy része a maklári iskolában teljesíti tankötelezettségét. *Noszvaj* és környéke természeti és kulturális értékekben egyaránt gazdag, a lakosság egy része idegenforgalmi vendéglátással foglalkozik. A település az intézményeit (óvoda, iskola) intézményfenntartó társulásban működteti. Az intézményeknek megtartó ereje van, a település szinte valamennyi gyermeke, tanulója helyben veszi igénybe az óvodai ellátást, illetve az általános iskolai oktatást. *Novaj* lakosságának száma lassan emelkedik a statisztikai adatok alapján. Ez a község fejlett infrastruktúrájának, természeti környezetének, valamint Eger közelségének köszönhető. A megyeszékhely elszívó hatása az általános iskolás korú gyermekeknél figyelhető meg elsősorban. A település az óvodáját és iskoláját intézményfenntartó mikro-társulásban tartja fenn 2005-től *Noszvaj* gesztorságával. *Ostoros* község fejlődésére nagymértékben rányomja bélyegét Eger szomszédsága, a mai élethez szükséges valamennyi intézmény és a szolgáltatások széles skálája Eger közelségéből fakadóan percekben belül elérhető, ugyanakkor mód van a községen belüli szolgáltatások és szállások igénybevételére is (a településen takarékszövetkezet és 2 ATM is található). A település az egri történelmi borvidék tradicionális központjában fekszik. A település kedvelt kirándulóhely, az idegenforgalom kiemelt helyet foglal el a fejlesztési elképzeléseink között. A népességszám a migrációs nyereségnek köszönhetően növekedő. Az új lakópark megépítése után a megyeszékhelyről indult el a bevándorlás *Ostorosra*. Az óvoda önálló fenntartásban működik, az iskola az egri Dr. Kemény Ferenc Általános és Sportiskola tagintézményeként.

A kistérség külső övezete (kistérségen belüli periféria)

A közelben lévő, jelentős fejlődés előtt álló egerszalóki hőforrás kedvező lehetőségeket teremt *Demjén* idegenforgalmi fejlesztése számára. Itt található a Demjéni gyógy-és termálfürdő. Fejlődő faluként az idegenforgalomra, a fürdőre és a környék látnivalóira építenek. Demjén előregedő kisközség, a lakónépesség száma 1990-2006 között stagnált. A község a közszolgáltatások közül óvodát tart fenn, amelyet intézményfenntartó mikro-társulásban működtet Kerecsend székhellyel. Általános iskola is intézményfenntartó társulásban működik Eger székhellyel. A népességvándorlás nem jellemző a községre, a népességcsökkenés elsősorban a természetes fogyással magyarázható. A betelepülésre nem elég vonzó a település. A szőlészet ad még többségében alkalmi munkalehetőséget, valamint a Demjén-Kerecsend határában működő gombatermesztés. A lakosság egy része a környező városokba, leginkább Egerbe jár dolgozni.

Egerszólát látványossága a pincesor és kúriák, lovasturizmus lehetőségére lehet építeni. A kistelepülés a kistérségen belül periférikus pozícióban fekszik. Egerszalók-Egerszólát Körjegyzőségként működik. Az óvoda (Kerecsend székhely) és az iskola is intézményfenntartó mikro-társulásban működik. A népességvándorlás elsősorban a megyeszékhelyre figyelhető meg, mindkét irányban.

Kerecsend 650 éves falu. A Kerecsend–Demjén–Egerszalók–Egerszólát Óvodafenntartó mikro-társulás működik. 2001. szeptember 1-től. A településen zeneiskola is működik. A Demjéni Önkormányzat kezdeményezése alapján Demjén és Kerecsend körjegyzőséget hozott létre. Az önkormányzat ezért a munkanélküliség problémáját évente a közcélú, közhasznú munkalehetőség szervezésével próbálja enyhíteni. A népességen belül mintegy egyharmadot tesz ki a roma népesség aránya. A népességszám növekszik, ami részben a roma lakosság magasabb természetes szaporodásának köszönhető. A községre jellemző a népességvándorlás. A munkanélküliek száma a településen magas, 415 fő, közülük tartósan munkanélküli 174 fő. A Demjén-Kerecsend határában működő gombatermesztés ad helyben munkát, a lakosság nagy része Egerbe jár dolgozni. Kerecsenden a roma tanulók aránya az iskolában és az óvodában meghaladja a 80%-ot. A lakosság (nem roma) két harmada nem a település általános iskolájában tanítatja gyermekeit. Erre utal az a tény is, hogy a

másik három társközösség az általános iskolai feladatai ellátására Egerrel hozott létre társulást.

Verpelét, Feldebrő, Tarnaszentmária: Az intézményfenntartó társulás a három község között jött létre. Tarnaszentmárián már az orvosi rendelőn kívül semmilyen közszolgáltatás nem működik. Verpelét működtet általános iskolát. A népességsökkenés mindhárom községben a természetes fogyással magyarázható. Az itt élő emberek ragaszkodnak a lakókörnyezetükhöz, a betelepülésre pedig nem elég vonzó a térség. Mindhárom településre jellemző, hogy munkahelyek ugyan vannak, de nem elégségesek. Munkanélküliek száma 345 fő, 303 fő tartósan munkanélküli. A szőlészet ad még többségében alkalmi munkalehetőséget. A lakosság nagy része Egerbe jár dolgozni. Jellemző, hogy a lakosság egy része nem helyben taníttatja gyermekeit. A felső tagozatos gyerekeket az egri 8 illetve 6 osztályos gimnáziumban igyekeznek elhelyezni a szülők.

3.5. SWOT elemzés

A kistérség helyzetfeltárása és a települések bemutatása alapján egy *SWOT elemzés* keretében összefoglalást készítettem, ami a 7. számú mellékletben található. Községi bevonással érdemes lenne lefolytatni, hiszen ilyen közegben működhetnek igazán, de dolgozat keretei erre nem adtak lehetőséget. Itt találhatók meg az offenzív, a defenzív, a váltás orientált és a diverzifikált stratégiákat támogató helyzetek. A legfontosabb célkitűzés a vidékfejlesztés esetében a vidéken élő emberek életminőségének javítása, a területek népességmegtartó erejének fokozása. Ennek érdekében számba vesszük az erősségeket, elemezzük a gyengeségeket és megvizsgáljuk, hogy milyen lehetőségekkel bír a kistérség, valamint milyen veszélyek fenyegetik. Eger és kistérsége Heves megye ipari térségei közül a legnagyobb, a külföldi tőke és a hazai befektetőknek köszönhetően (Santametál Kft, Egertej Kft, ZF Hungária Kft, Bosch Rexroth Pneumatika Kft).

4. OKTATÁS

A hipotézisem alátámasztását szolgálja a következő rész. Az állítottam, hogy Eger meghatározó szerepet tölt be az oktatás területén, meghatározó szerepet tölt be a kistérség településeinek életében. Az oktatás minden Önkormányzat számára kötelezően ellátandó, törvényileg szabályozott feladat. A kapcsolódó jogszabályok az alábbiak: 1949. évi XX. törvény a Magyar Köztársaság Alkotmánya (70/A. §.); 1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról; 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról; 1993. évi LXXVII. törvény a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól szóló; 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról; a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény; 14/1994. (VI. 24.) MKM rendelet a képzési kötelezettségről és a pedagógiai szakszolgálatokról; Közhasználatú épületek akadálymentesítési kötelezettségéről szóló 1998. évi XXVI. tv; 57/2002. (XI. 18.) OM rendelet az integrációs felkészítésről; 1021/2004. (III. 18.) Korm. határozat a romák társadalmi integrációját elősegítő kormányzati programról és az azzal összefüggő intézkedésekről; 2/2005. (III. 1.) OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról és annak módosításai; 10/2006. (II. 16.) OGY határozat az új Országos Fogyatékosügyi Programról. Azonban a jövő évtől változások várhatók az oktatás területén is. Az önkormányzati rendszer átszervezése kapcsán számos változás várható a közigazgatásban: 2012-től a területfejlesztési feladatok a megyék felelősségi körébe kerülnek, 2013-tól létrejönnek a járások, a kistérséget érintő feladatrendszer is módosul. Eger funkcióellátottsága a kistérség viszonylatában kiemelkedőnek tekinthető. A várost iskolavárosként is szokás emlegetni, mivel főiskolája mellett 18 középfokú és 13 alapfokú oktatási intézménynek ad otthont, illetve 20 óvoda (tagóvodákkal) is található itt. A közel 60 ezer fős városban ez igen tekintélyes számnak mondható, még akkor is, ha a gazdasági okokból történő iskola összevonások Egert sem kerülik el. A város iskoláinak minőségét nagyban meghatározza az, hogy milyen környezetben található, milyen gyermekek járnak oda, tehát elit és szegregált iskolákkal egyaránt találkozhatunk. Az Egerben működő általános és középiskolákba nagyszámú tanuló jár a környező településekről; a főiskolába pedig a megyéből, a régióból és az ország más részeiről is. Egerben az Eszterházy Károly Főiskola mellett Hittudományi Főiskola is

működik. A közszolgáltatások a kistérségben nem mindenhol érhetők el. Kistérségi szinten megszervezett közszolgáltatás a szakszolgálati feladatok közül a logopédia, gyógy-testnevelés, a továbbtanulási és pályaválasztási tanácsadás. utazó gyógypedagógiai hálózat működik 2006 szeptemberétől.

4.1. Óvodai feladatellátás Egerben

A kisgyermekes esetében reális igény az, hogy az ellátás lehetőleg helyben, a gyermekek utaztatása nélkül megoldható legyen. Ez esetenként azt is jelentheti, hogy a gyermeklétszámok alapján egy-kettő óvodai csoport tud működni egy-egy településen. A hatékonyság és a gazdaságosság elve alapján társulások fenntartási forma kialakítása indokolt. Eger Megye Jogú Város (MJV) Önkormányzata 13 óvodát, 5 tagóvodát tart fenn, a nem önkormányzati fenntartású óvodák száma 2. A 2010/2011-es nevelési évben (2010. 10. 01 adatszolgáltatás) az önkormányzati óvodákba Egerben 1854 gyermek jár. Az Eger környéki településekről 219 gyermek jár be naponta. A kistérségbe járó óvodás gyermekek száma 2738, melyből 2593 helyben jár óvodába, más településre eljáró óvodások száma 124 fő. Felsőtárkány esetében, mivel a lakosság nagy része Egerben dolgozik, így ők gyermekeiket óvodába, bölcsődébe is Egerbe járatják, a többi gyermek a helyi óvodában kerül elhelyezésre. A kerecsendi óvodai mikro-társulásokon kívül ~ 20-25 óvodás gyermek jár el Egerbe, illetve Füzesabonyba. Ostoros településről 91 óvodás gyermek jár el Egerbe. A szomszédos települések közelsége, illetve a határvonalak szinte egymásba épülése miatt sok esetben az iskola és óvoda közelsége alapján döntenek a szülők, hogy melyik település oktatási intézményébe írássák gyermeküket.

4.2. Általános iskolai feladatellátás

A kistérségben megtalálható általános iskolai közoktatási centrumok, működő általános iskolák a 8. számú mellékletben találhatóak meg. Önálló önkormányzati fenntartású általános iskolája van továbbra is Felsőtárkánynak, Kerecsendnek. 2007-ben megszűnt az általános iskolai oktatás Demjénben, Nagytályán, de intézmény nélkül továbbra is a fenntartó mikro-társulás tagjai maradtak. 2007-ben felbomlott az Egerszólát–Demjén óvoda, iskolafenntartó mikro-társulás, s új mikro-társulásokba mentek, Demjén iskola intézménye nélkül. Ugyancsak felbomlott 2008-ban a 2007-ben alakult Verpelét–

Feldebrő–Tarnaszentmária mikro-társulás. Feldebrő az általános iskolai oktatással a füzesabonyi többcélú kistérség keretében működő Aldebrő–Tófalú–Kápolna Intézményfenntartó mikro-társuláshoz csatlakozott. Eger MJV az általa fenntartott minden általános iskolájával (kivétel a Pásztorvölgyi Általános Iskola és Gimnáziumot) felkarol egy vagy több Eger környéki település általános iskolával történő közös fenntartást és működtetést. A kistérség területén kialakultak általános iskolai közoktatási centrumok, Eger mellett Maklár, Noszvaj, Verpelét településekkel. A 9. számú mellékletben a kistérségben élők számára elérhető közszolgáltatások táblázata található meg. A kistérségben az általános iskolás tanulók száma 7438 fő, ebből helyben tanul 6796 fő, eljárók száma 681 fő. Eger Megyei Jogú Város hat önkormányzati általános iskolájában a 3805 (tagiskolákkal, városon kívüli telephelyekkel együtt) fő tanul, a bejárók száma 916 fő. A városon kívüli társult telephelyeken 258 diák tanul a társulási viszonyok miatt. A bejáró tanulók száma 2006-ban 795 fő volt, az eltelt időszakban folyamatosan emelkedett, jelenleg 916 fő. Ezek az adatok még az egerbaktai tagiskola működésekor érvényes tanulói létszámokat is tartalmazzák. A nem önkormányzati iskolákban oktatott egri lakosúak száma 1150 általános iskolás. Eger MJV Önkormányzata 2011/2012 őszi félévtől öt általános iskolát hat tagiskolával, hét középiskolát egy telephellyel, és 4 kollégiumot tart fenn. A nem önkormányzati általános iskolai oktatás hat, középfokú oktatás pedig 13 iskolában folyik. Egyéb fenntartásban 10 kollégium működik. A kistérségben az alapfeladatokon kívül a település önkormányzata a közszolgáltatások jelentős részben nem saját fenntartású intézményén keresztül szervezi meg (együttműködési szerződés, társulás). Társulási megállapodásokat az alábbi települések kötöttek: Eger–Egerbakta–Egerszalók–Demjén Intézményfenntartó mikro-társulás; Eger–Andornaktálya Intézményfenntartó mikro-társulás; Eger–Egerszólát Intézményfenntartó mikro-társulás; Eger–Ostoros Intézményfenntartó mikro-társulás. A folyamatosan csökkenő tanulói létszám, valamint a jogszabályi változások okán 2009-ben a hálózat működésének felülvizsgálata, átalakítása történt meg. A 2010/2011 tanévben öt önkormányzati fenntartású intézmény lát el általános iskolai feladatot, négy intézményfenntartó mikro-társulások keretében, a Pásztorvölgyi működik Eger MJV Önkormányzatának fenntartásában. Oka egyrészt a létrejött intézményfenntartói társulások, másrészt több család költözött az Eger környéki településekre, de a gyermekeiket változatlanul korábbi, egri iskolába járatják. A bejárók aránya az összes tanulóhoz viszonyítva 24,07%. A

hátrányos helyzetű bejáró tanulók száma 189 fő (az összes bejáró tanulók 20,6%-a, az összes tanuló 5 %-a), a halmozottan hátrányos helyzetű bejáró tanuló 72 fő (az összes bejáró tanulók 7,8 %-a) a városi arányt kismértékben meghaladó, az összes tanuló 1,9 %-a. A bejáró tanulók közül 656 fő (71,6%) tömegközlekedési eszközzel, 108 fő iskolabusszal közlekedik, 152 fő egyénileg oldja meg a bejárást.

Speciális iskolák

Arany János Általános Iskola és Szakiskola. Mivel a megye különböző településeiről járnak a tanulók a speciális szakiskolába, ezért kollégiumot szeretnének építeni. A férőhely kihasználtsága 100%. Nappali tagozaton az általános iskolában 123 fő tanul, felnőttképzés/levelező tagozaton 25 fő. A speciális szakiskolának 55 fő tanulója van. A bejáró tanulók száma az általános iskolában 24 fő, a speciális szakiskolában 42 fő, a felnőttképzésben 21 fő. Az általános iskolai bejárók száma azért lehet magas, mert a környéken ez az egyetlen iskola, ahol diszlexia prevenciós és reedukációs oktatás folyik felmenő rendszerben a tanulási zavar terápiájára. *Mlinkó István Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény:* fenntartója a Heves Megyei Önkormányzat, a Heves és Borsod megyében élő hallássérült gyermekek oktatási-nevelési intézménye. Az itt tanulók Borsod-Abaúj-Zemplén és Heves megye különböző településein élő családok gyermekei (~ 60% - 40% a megoszlás). Itt a felvétel kizárólag a szakértői bizottság javaslata alapján történik. Beszédfigyatékos óvodások közül 4 fő más településről bejáró, 6 fő pedig egri. Lehetőség van speciális intenzív mozgásfejlesztési terápiára is. *Szalaparti Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény:* beiskolázási körzete Észak-Magyarország. Heves megye egyetlen bentlakásos szegregált intézményeként működik. A 230 fő 85%-a bejáró illetve kollégista (212 férőhely, 91% kihasználtság). Az itt tanuló diákok zöme a Tarna-mentéről érkezik. Az értelmileg akadályozottak általános iskolájában fogadják bejáróként Eger városából és közvetlen környékéről az ide utalt gyerekeket. Továbbtanulás helyben megoldott, ettől a tanévtől indították a készségfejlesztő speciális szakiskolát. Az intézmény egyedi sajátossága lett, hogy a komplex személyiségfejlesztésben hangsúlyt kapott a művészetek terápiás jellegű kiterjesztése. *Eszterházy Károly Gyakorló Általános Iskola, Középiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény:* az Eszterházy Károly Főiskola által fenntartott, általános és középiskolai feladatokat ellátó intézmény. Az összlétszám 1536 fő, a tanulók 20%-a bejáró.

4.3. Középiskolai feladatellátás

Középfokú oktatásban összesen 10 800 *tanuló* vesz részt a városban, a középiskolások 48%-a önkormányzati fenntartású intézményben tanul. Eger városában működési nevelési-oktatási intézmények közül összesen 16 intézményben folyik a feladatok ellátása: Eger MJV 5 db, alapítványok 7 db, Heves Megye Önkormányzata 2 db, egyházi jogi személy 1 db és állami felsőoktatási intézmény 1 db intézménynek a fenntartója. Az iskolák 31,25%-a Eger város, 43,75%-a egyéb fenntartásban működik. A 2007/2008-as tanévben a nem egri lakóhelyű tanulók aránya 7,4% (intézmények adatai alapján). *Szilágyi Erzsébet Gimnázium és Kollégium*: nappali tagozaton 675 diák tanul, melyből 327 diák kollégiumban lakik (234 lány, 93 fiú), 167 tanuló más településről jár be. A beiskolázás nem csak az Egerben élő diákokat érinti, hanem a város és sok esetben a megye határait is átlépve regionális szintű. Vannak diákok Heves, Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok és Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből is. *Dobó István Gimnázium*: a Dobó István Gimnázium 1890 óta működik állami. A város középiskoláinak rangsorában előkelő helyet foglal el. Az intézménynek nincsenek beiskolázási gondjai a csökkenő gyermeklétszám ellenére sem. Egerből, illetve Eger környéki településekről folyamatos az iskola tanulói utánpótlása. Átlagosan négyszeres túljelentkezés tapasztalható az iskola képzési ágazataira. Az intézmény tanulói összlétszáma 661 fő, 54,7% nem helybeli, az Eger környéki településekről 280 tanuló jár be naponta, 77 tanuló pedig kollégiumban lakik. Eger MJV fenntartásában működő intézmények felében folyik gimnáziumi képzés. A négy iskola közül kettő tiszta profilú gimnázium, egy egységes iskola (általános iskola és gimnázium), egy pedig szakképző intézmény is egyben.

Kollégiumi ellátás tekintetében Eger MJV közigazgatási területén belül a középiskolai kollégiumokra a változatos fenntartói típus a jellemző. A férőhelyek száma már a 2003/2004-es tanévben 1118 db volt, a kihasználtság 89%, 2004/2005-ös tanév óta változatlan 1187 férőhely áll rendelkezésre, a kihasználtság 80-81%. Vonzóbbá kell tenni a kollégiumokat a hétvégi és a nyári turizmus számára, valamint új lehetőségeket kell keresni a kapacitások kihasználására.

A zenei képzésben az egyedüli egri Farkas Ferenc Zeneiskola meghatározó szerepét térségi szinten tovább kell erősíteni, meg kell vizsgálni az együttműködési lehetőségeket a kistérségi intézményekkel. Kerecsenden működik még a zenei képzést adó Magyary Károly Általános Iskola és Zeneiskola, Felsőtárkányban a zenei képzés beintegrálódott, az Általános Művelődési Központ keretein belül működik.

5. MÉLYINTERJÚK

Dolgozatomban három település polgármesterét illetve képviselő testületének tagját kérdeztem meg. A strukturált beszélgetés után a 10. számú mellékletben megtalálható kérdésekre kerestem a válaszokat.

Felsőtárkány

Első interjú alanyom *Juhász Csaba, Felsőtárkány képviselőtestületének tagja*. Elárulta, hogy már lassan 30 éve, hogy egy egri panelházból kiköltöztek Felsőtárkányba. A motiváció a családi ház, a kert volt. Semmilyen hátrányát nem látja, hogy nem a városban, hanem Felsőtárkányban laknak. Eger város közelsége miatt folyamatos és állandó a bevándorlás, mert a bejárás könnyű, autóval és autóbuszjáratokkal megoldható, azonban az elvándorlás is jellemző. 10 éve épült egy új lakótelepi rész a Várhegy oldalában, elsődlegesen befektetési céllal építkeztek, de aztán állandó lakosokká váltak az új tulajdonosok. Amikor Felsőtárkány város környéki község státuszt kapott (Felsőtárkány, Szarvaskő, Noszvaj kapott ilyen státuszt) a településnek még csak 2000 lakosa volt, ami mára 3500 fő körülire növekedett. A település kimondottan kedvelt hely a turisták számára és a helyi lakosok is nagyon szeretnek a településükön élni, büszkéek rá. A Faluház felújítása és 2011. májusi átadása is mutatja a szoros települési összefogást. Az Egererdő Erdészeti Zrt. - Felsőtárkányi Erdészet meghatározó szereplője a közösségi életnek is, múzeumot alapítottak és kisvasút felújítása szerepel a tervek között. A Tájházban az értékes néprajzi gyűjtemény a civil szervezetek munkájának köszönhető. A településen kiemelkedő a művészeti csoportok száma (asszonykórus, rézfúvós zenekar, több néptáncsoport 100-120 fővel), a korábban önállóan működő zeneiskola betagozódott az általános iskolába 180 tagjával. A néptánc annyira népszerűvé vált, hogy több gyermeket szüleik Egerből hordanak ki a próbákra. A település életében fontos a Tárkányiak találkozója, amelyet minden évben megrendeznek Mezőtárkány, Felsőtárkány, Tárkány (Komárom megye), Köröstárkány (Románia, Erdély), Kistárkány és Nagytárkány (Szlovákia) települések lakosságának részvételével. 2011-ben a találkozók 10. évfordulóját ünnepelték. Felsőtárkányi Általános Művelődési Központ néven vonták össze az óvodát, iskolát, zeneiskolát, gyermekvédelmet. A közművelődés is fejlődött a településen, az idelátogató turistáknak egyre nagyobb az igénye a programok iránt. A kerékpárút Eger és Felsőtárkány között kiépült, továbbá öt lovarda várja a lovagolni vágyókat. A környék népszerű a bakancsos turisták körében is. A nyári vízi alkalmatlanságok versenyére, amelyet 3. alkalommal rendeztek meg 2011-ben, az ország

minden részéről érkeznek a versenyzők és a lelkes drukkolók (a híradásokban azonban csak Nyíregyházát említik). A településen tavasztól elkezdve szinte egymást érik a rendezvények, amelyekre a látogatók özönlenek. Meghatározóak a testvérvárosi kapcsolatok, a fentebb már említett Tárkányi településeken kívül még a németországi Dickenschied testvérváros. Kevés a munkahely a településen, Eger vonzása itt érezhető a leginkább. Mezőgazdaságban az erdészet a domináns. Kereskedelemben a magánvállalkozók üzemeltetnek boltokat, de Eger hipermarketei mellett inkább csak vegetálnak, viszont a mindennapi élethez szükséges alapélelmiszereket ellátó üzletek (6-7 bolt) megélik. A korábbi Berva helyén lévő utódvállalatok adnak munkát az embereknek, illetve az idegenforgalomban tudnak elhelyezkedni. Emellett a lovassport, vadászat, a Bükk közelsége és a természet a vonzerő. A szőlő a meghatározó és az erdészet tevékenysége folyamatos. Felsőtárkányi lakosoknak csak Eger városa a meghatározó a közelségéből fakadóan. A migrációs folyamatok kézzel foghatóak a statisztikák alapján, a lakosságszám növekszik. Sokan járnak dolgozni az Eurocircuits holland céghez, a ZF-be, az egri főiskolára oktatók, az egri kórház is foglalkoztat felsőtárkányiakat. A buszközlekedés megoldott, problémamentes télen-nyáron. Az együttműködéseknek még a Tárkány nevű városok összefogása, testvérvárosok összefogása tekinthetőek. Nincsenek konfliktusok a kistérség települései között, súrlódást okoz viszont, hogy a tárkányi iskola nem olvadt egyetlen mikro-társulásba sem. Viszont a logopédiai ellátást társulás formájában tudják megoldani. Erős a helyi önkormányzat, a város nem tud nyomást gyakorolni rá. Nincsenek rivalizálások a települések között, a földrajzi helyzetből adódnak előnyök/hátrányok, amelyeket kihasználnak az egyes települések. Legjelentősebb fejlesztés a Faluház megvalósítása volt. A fejlesztési tervekhez teljes mértékben igazodnak, a tervek között szerepel egy 100 millió forintos EU-s pályázat, a kisvasút teljes körű felújítására. Az Önkormányzat mindig úgy gazdálkodik, hogy a pályázatokhoz, amelyeket beadnak, mindig meglegyen az önrész. A Berva helyén megtelepülő cégek és a helyi vállalkozók is támogatják a beruházásokat. A fentebb említett új Bambara hotel adóbevétele 3 hónap alatt megközelíti az eddigi 1 éves idegenforgalmi adó bevételeket az önkormányzati adatok alapján. A civilek nagyon aktívak, 3-4 összefogás található itt (nyugdíjasok, sportegyesület, ifjúsági szervezet). Tájháza a néprajzi anyagot a civilek gyűjtötték össze, ők varrják a néptáncosok ruháját is. Nagy az összefogás közöttük. Az összegyűjtött néprajzi anyag múzeummá nyilvánítását tervezik. Egyik legmeghatározóbb tényező a turizmus a környezeti adottságok miatt, amit ki lehet és kell használni.

Ostoros

Az egyik legdinamikusabban fejlődő település, Ostoros. Polgármesterét, Kisari Zoltánt kerestem fel, aki az Egri Kistérség Többcélú Társulása Egészségügyi- és szociális Bizottságának elnöke is. Polgármester úr az együttműködés erejében hisz és bíz, az önkormányzatok együttműködésének jövőképeinek kell hogy legyen. Az 1996/97-es társulás a fejlesztési célkitűzések összehangolására jött létre, majd 2004-ben az Egri Kistérség Többcélú Társulását (EKTcT) hozták létre (11 feladatot határoztak meg társulási megállapodásukban, többek között az oktatás, szociális ügyek, egészségügy, fejlesztések területén). 2004-ben még csak 14 taggal, további 3 település belépésével érték el a ma is meglévő 17 települést átfogó társulást. Az önkormányzati együttműködés kétféle lehet: egyik a népességszám arányában érvényesíti a jogait az önkormányzat, a másik (ami ez ő esetükben is igaz) minden önkormányzat azonos jogokkal bír, függetlenül a méretétől, vagyis az 500 fős Demjén egyenlő súlyú az 55 ezres Egerrel. A rendszert úgyis lehet működtetni, hogy egy vezető települést jelölnek ki és ott alakítanak ki munkafolyamatot, vagy önálló struktúrát alakítanak ki. Az utóbbinak több előnye van: önállóság miatt a centrumtelepülés túlsúlya elkerülhető. A kistérségben önálló, független rendszert működtetnek, az önállóság megléte mellett a kistérségben dolgozó szakemberek segítik egymás munkáját. A kistérséget önkormányzati mintára kell működtetni, az irodavezető különböző jogosultságokat kapott, például olyant, mint egy települési jegyzőé, és bekerült a jegyzői kollégium rendszerébe. Ennek kiemelt jelentősége van, mivel a döntések meghozatalában a tanácsot alkotó polgármestereké a felelősség, de a jegyzők kollégiuma fel tudja hívni a figyelmet az esetleges problémákra. Az önállóság által biztosított az alkotói szabadság, és nem nyomja el a centrum. Oktatás fő, kiemelt feladat a tevékenységek között. Az Egerből a vonzáskörzetbe kitelepülők esetében az életmódot, életkultúrát nem adják fel a családok. A befogadó település esetében a kitelepülők ezen szándékát is figyelembe kell venni. Ostoroson ingatlanfejlesztési program valósult meg: szervezett fejlesztés, megjelenés az ingatlanpiacon alternatívát jelentve az egri családoknak. Az építési telkeket teljes közmű kiépítettséggel árultak piaci alapon, földkábeles rendszerrel. Felsőtárkányra, Ostorosra és Egerszalókra kitelepülési hullám indult el, az ideérkező emberek nem csalódnak a településben, már az ország minden részéről vannak új lakosok. Azonban az ideköltöző családok életkultúrájukban nem a falusi életet akarják élni, hanem átmenet látható a falusi-városi életmód között, de döntően városi életmódot kívánnak folytatni. Ostorost a polgármester úr nem is falunka tekinti, hanem inkább Eger kertvárosának. A település

adottságai, a házak udvarai nem alkalmasak az állattartásra, erre inkább Maklár a megfelelő. Kiköltözéskor az új lakosok a városi szolgáltatásokat szeretnék igénybe venni, a városban dolgoznak, gyermekeiket is ott íratják be iskolába. A település lakossága az 1990-es évektől kezdve növekedő tendenciát mutat, 1000 fővel nőtt az állandó népesség száma, mivel általában fiatalok költöztek ide gyermekeikkel. A korösszetétel tekintetében a falu jónak mondható, az inaktív dolgozók aránya kevesebb, mint 20%, a 18 éven aluliak aránya 19-20%, az aktívak 60%-ot tesznek ki. A településen ~ 340 általános iskolás gyermek lakik, akik közül 200-220 gyermek egri iskolában tanul, 120 helyben. A 2004-es kistérségi társulás fő feladata az oktatás megszervezése volt, mivel Eger elszívó hatása ezen a területen rendkívüli módon érezhető, ami állandó vitáknak ad okot mind a mai napig. Oktatási körzeteket lehetett volna létrehozni, de ennek a szabad iskolaválasztás volt a gátja. A cél az volt, hogy a kistérségen belül oktatási tengely jöjjön létre: olyan együttműködések hozzanak létre, hogy az Egerből kiindulva a kivezető utak menti iskolákhoz mintegy láncban kapcsolódjanak a kivezető úton lévő települések, viszont a településeken lévő oktatási intézmények is megmaradjanak. Elsőként Ostoros kötötte meg a mikro-társulást az egri Dr. Kemény Ferenc iskolával ez a társulás a mai napig eredményesen működik. A kistérség többi települése vagy egymás között, vagy egri iskolával kötött társulási megállapodást. Logikus lett volna, ha Eger–Ostoros–Novaj fogott volna össze, azonban a mai napig a Novaj - Noszvaj társulás működik. Kerecsendről a roma népesség száma miatt költöznek el többen, Egerszalók–Egerszólát–Egerbakta társulása nem volt eredményes, az iskolák bezárásra kerültek. Andornaktálya–Maklár–Nagytyálya közötti együttműködést akart, végül Andornaktályán is bezárták az iskolát. Ez nagy problémát jelent, mert a roma tanulók száma egyre nő, emiatt több szülő választ gyermekének más településen vagy leginkább Egerben iskolát. Eger számára is problémát jelent, mivel az iskolabezárások miatt az addig helyben vagy társulás keretein belül tanulók, most már egri oktatási intézmény tanulói lesznek, és emiatt a színvonal romolhat az iskolákban. Ezzel a problémával Eger városa kénytelen lesz szembenézni. Az oktatásban a következő problémát az okozza, hogy a városnak nem érdeke a vidéki iskolák megtartása (állami normatíva elosztás miatt), továbbiakban is beiskolázta a vidéki, bejáró tanulókat. Az elmúlt két évben már felfigyeltek erre a problémára. Az ostorosi iskola is csak akkor tud működőképes lenni, ha a városi iskolák nem vesznek fel feltételek nélkül tanulókat, csak akkor, ha olyan speciális esetekben, amikor a vidéki iskola küldi, mert helyben nem megoldható az oktatásuk. A fentebb említett négy település a bezárt iskolák miatt ellehetetlenült. A szülők még azt is megtették, hogy átjelentkeztek egri lakóhelyre,

hogyan gyermekeiket felvegyék a városi iskolákba. Ez azért jelent további problémát, mert így a település lakosság száma is csökken, viszont mivel életvitelszerűen mégis a településen laknak, ott veszik igénybe a szolgáltatásokat, amiért az állami normatívát viszont már nem a település kapja meg. Szeretnék elérni, hogy a szabad iskolaválasztásnak legyenek korlátai, mivel a településeken az iskolák fenntartását nagy ráfordításokkal lehet csak megoldani. Ostoroson is 48% az állami normatíva, 52%-ot az önkormányzatnak kell biztosítani a finanszírozáshoz, ez ebben az esetben 24 millió forint többlet ráfordítást jelent. Fentebb már említésre került, hogy jelenleg 120 a létszáma az iskolának, 160 főnél már önállóan fenntartható lenne az intézmény. Ezen többletköltségek miatt nem mindegyik önkormányzat tudja vállalni a helyben való általános iskolai oktatást, fejlesztésekre forrás már nem jut. 2011 tavaszán nagy vitát kavart az egeri álláspont, (kormányzati háttérrel), hogy a vidéki önkormányzatoknak a bejáró tanulók után az oktatás többletköltségei miatt is fizetni kell. Ez az összeg bejáró gyermekenként évi 180 ezer forint, amit a város követel. Annyit sikerült eddig elérni, hogy Ostoros ezen összeg 25%-át fizeti. Itt megint említésre került a szabad iskolaválasztás, mivel nem az önkormányzat küldi a tanulókat másik iskolába, hanem a szülő döntése, akkor miért az önkormányzatnak kell ezen többletköltségeket megtérítenie. Fizetnie kell az önkormányzatoknak abban az esetben is, ha az iskola már bezárásra került az adott településen. Polgármester úr úgy gondolja, ebben az esetben Eger városa visszaél pozíciójával. Ez a vita a mai napig tart, Kisari polgármester úr a szaktárcához fordult panaszával. Például Egerbaktán is, ahol a település elszegényedett, az iskola bezárásra került, Eger városa követelte a bejáró gyermekek utáni összeget, melyet csak úgy tudtak rendezni, hogy egerbaktai ingatlanokat adtak Egernek. Ostoros esetében a mikrotársulás eredményes, működőképes. A két iskola tanári állománya közös, az oktatás színvonala emelkedett. Kezdetben az okozott nehézséget, hogy az egeri tanárok ne érezzék azt, hogy száműzetés az ostorosi iskolába kijárni tanítani. Az, hogy nincs roma lakos a településen, nagyobb hangsúlyt kap a kiköltözni vágyóknál akár a telkek áránál is. A lakosság nyitottan állt az újonnan betelepülőkhöz, az ingatlanárak a település régebbi részein is emelkedtek. Az alapélelmiszereket 7 üzletben lehet beszerezni, egy barkácsbolt található, amely egyben a helyi Tűzép is, továbbá gyógyszertár, fogászat, házi és gyermekorvos, védőnői hálózat, takarékszövetkezet, 2 ATM és 4 vendéglátóhely is található a településen. Az általános iskolára az Eger városba való bejárás a jellemző, amely az óvodára nem igaz. 3 csoportos fejlődő óvodát működtetnek, és van olyan gyermek is, akit helyhiány miatt már nem tudnak felvenni. Szeretnék megvalósítani a CsaNa elnevezésű családi napközi projektet, amelyen most is

dolgoznak. Alapszolgáltatási központ is működik itt, 5 feladat ellátására (pl jelzőrendszer kiépítése, gyermekvédelem). Ostoroson jelenleg 260 vállalkozás működik, ami a helyi adópolitika eredménye (a helyi adók az egri szint alatt vannak). Meghatározó foglalkoztatást a mezőgazdaságban a szőlő ad, kézi munkaerő szükséglete van, idénymunka. A borkultúra jelentős, szervezett integrátor az Ostoros - Novaj Bor Zrt. A település lakosságának életében szerepet játszik Eger, Mezőkövesd mivek az idősebb lakosság oda jár piacra, szupermarketbe, és Füzesabony – választójogi törvény szerint ugyanis ide tartozik Ostoros. A migrációs folyamatok erősen jellemzik, a település nyitott, befogadó. Eger domináns a munkavállalók szempontjából. A térségi együttműködés valamennyi feladatában részt vesznek. Ostoros volt több társulás központja az infrastruktúra fejlesztésekor, állategészségügyi társulás, építésügyi társulás, közművelődési társulás központja volt. Város-falu viszonylatban nincs különbség, mivel célok megvalósítására jönnek létre. A várossal jó kapcsolatot kell ápolni, mivel számos szolgáltatás csak ott található meg, Ostoroson nem. Nem létezhet a város agglomeráció nélkül és ez fordítva is igaz. Létkérdés a korrekt konstruktív együttműködés. Falu-falu kapcsolatában a hagyományok, kultúra kapcsolatköre működik. Konfliktus oka anyagi, gazdasági, de a közös célok elérése miatt megállapodásra kell minden esetben törekedni. Olyan rendszert működtetnek, hogy egy szavazat egy önkormányzat, így minden település egyenlő, nincs elnyomás, a felek egyenlőek. A fejlesztési politika kistérségi feladatok közé tartozik, önálló pályázati programokat indítanak főleg a környezetvédelem területén (állati tetem regionális hulladéktelepét valósították meg kistérségi szinten), kistérségi eligazító táblák kihelyezésében, kerékpárút hálózat kiépítésében. Helyi szinten 10-12 pályázatot nyernek (útfelújítás, középületek fejlesztése, alapszolgáltatási központ fejlesztése, vízvédelmi pályázat, veszélyelhárítási pályázat). A térségben megvalósuló fejlesztésekhez stratégiai programokat határoznak meg. Évente pályázati csomagot állítanak össze. Kistérségi fejlesztések gyenge pontja, hogy a kistérség nem tud olyan fejlesztési alapot adni, hogy az önerő biztosított legyen, a nagy projektek (pl. hulladékgazdálkodás területén) befektetőket kell bevonniuk a projektbe hosszú távú szerződésekkel. A helyi fedezet biztosítása gondot jelenthet sok esetben, ha a bejáró gyermekek utáni összeget fejlesztésekre fordíthatnák, akkor már biztosítottak lennének a források. A civil közösség jelentősége nagy, 12 civil közösség tevékenykedik Ostoroson, akik részt vesznek a fejlesztési politikában is. A művelődési ház átépítése pályázati pénzekből (60 millió Ft) valósul meg. A Civil Kerekasztal tevékenysége egyre szerteágazóbb, egyre fontosabb. A civilekkel való törődést mutatja az is, hogy 2 polgármesteri biztos státuszt hoztak létre. Az

egyikük felel a civil közösségek és a Civil Kerekasztal működéséért, a másik a veszélyhelyzetek felszámolásával (partfal omlása) foglalkozó dolgozó. Ilyen státuszok csak itt találhatók kistérség települései közül. A turizmusnak polgármester úr nagy jövőt jósol, a kistérség egyik pillére lehet, viszont ehhez összehangoltabb munkára van szükség, komplex összefogásra, ami még hiányzik. Ostoroson tervek között szerepel egy extrém park megépítése, hogy amíg a szülők a közeli fürdőkben pihennek, a gyermekeik itt tudjanak kikapcsolódni.

Verpelét

A kistérség külső övezete (kistérségen belüli periféria) települései közül Verpelét nagyközség polgármesterét, Farkas Sándort kerestem fel. Az Egri Kistérség Többcélú Társuláson belül kialakított szakbizottságok közül ő az Oktatási Bizottság elnöke. Mivel a közoktatás kötelezően ellátandó önkormányzati feladat, az Oktatási törvény változása miatt a 2006, 2007-es évekre egyre nehezebb helyzetbe kerültek a kistelepülések iskolái. Volt olyan település ahol csak az alsó tagozat oktatását tudták biztosítani és volt olyan is, ahol be kellett zárni az oktatási intézményt, és egri iskolával mikro-társulás formájában megszervezni ezen feladat ellátását. A szomszéd településen, Egerszalókon is bezárásra került az iskola, társulási megállapodást kötöttek egri iskolával. A társulási megállapodások ellenére a szabad iskolaválasztás miatt azonban a szülők dönthetnek úgy, hogy más oktatási intézménybe íratják be gyermekeiket. Abban a tekintetben jelent ez nagy problémát, hogy az állami normatívát megkapják, illetve a településeknek hozzá kellene járulniuk a bejáró tanulók miatt keletkezett költségekhez. Akik más településen járnak iskolába, Eger város képviselőtestülete minden bejáró gyermek után meghatározott összeg befizetésére kötelezte a települések önkormányzatokat. A települések önkormányzatai viszont úgy ítélik meg, hogy mivel náluk adottak az általános iskolai feltételek, és nem ők küldik el a tanulókat, hanem a szülő dönt, miért fizetnének ezért az önkormányzatok. (Erről folynak viták, tárgyalások. 2011. márciusa óta a polgármesterek és Eger városa között, Ostoros polgármestere a szaktárcához is fordult ezzel a problémával.) Mivel Verpeléten megoldott az általános iskolai ellátás, ezért nem jogos a gyermekek más iskolákba történő beíratása. Verpelét valamikor mezőváros volt, most is törekednek a városi rang elnyerésére. Eddig 3 pályázatot adtak be, de a pályázatokat elutasították, így maradt nagyközség. A városi címmel a környező településeket jobban maga köré tudná vonni Verpelét, városi szerepköröket is betölthetne ekkortól. Kiemelt jelentőségű a mai gazdasági helyzetben, hogy egy 2 milliárd forintos beruházás létesül a nagyközség határában, ami munkalehetőséget jelent. A település

életében a mezőgazdaság tekintetében a szőlő, a bor a meghatározó, 2 nagy borászati üzem, feldolgozó is található a településen. A lakosoknak csak Eger városa a számottevő, a többi város távolsága miatt. Migrációs folyamatokban a stagnálás a jellemző, sokat várnak az új üzem beindításától, 200 fő foglalkoztatása hatására betelepülőkre is számítanak. A verpeléti dolgozók Egerben a kórházba, a rendőrségre, az ÉMÁSZ-hoz, a városházára, és a megyei önkormányzat intézményeibe járnak dolgozni. A település a térségi együttműködés keretein belüli feladatok ellátásában részt vesz, emellett 12 település orvosi egészségügyi ellátásra társultak. A feldebrői óvodával kötött társulásban gesztor szerepet töltenek be, emellett gyermekjóléti szolgálatot is működtetnek Tarnaszentmária, Feldebrő és Egerszalók településekkel. A falvak között nincs rangsor, a közös érdekek, közös feladatok határozzák meg a kapcsolatokat. Mivel ezek önszerveződés alapján jönnek létre, így jelentős konfliktusok nem alakulnak ki, ha mégis, azok a szolgáltatások kifizetésének anyagi része körül fordulnak elő. Egert egyenlő félnek tekintik, nem rivalizálnak egymással. Az EKTcT tevékenységei közül a 11 alapfeladat ellátásában aktívan részt vesznek, kiemelt szerepe van itt az oktatásnak – ennek anyagi okai vannak. A logopédiai ellátás, pályázati tanácsadás, hulladékgazdálkodás feladatai is ellátásra kerülnek Verpeléten. Jelentős térségi együttműködés a térségi állati hulladéklerakó volt, emellett kerékpártárolók megvalósítására pályáztak közösen. Az elmúlt évek fejlesztő munkái eredményesek voltak: 35 millió forint jutott a belső utak felújítására, 62 millió forint (LEADER pályázat) a faluközpont fejújítására, játszótér és pihenőpark felújítás és a piac tér bővítése valósult meg az elmúlt években. Másik nagy projekt az árvízvédelem volt, gátak felújításával amit a település megvalósított. Sikeresen lezárult a szennyvíziszap-kezelő rendszer kiépítése. A legutolsó sikernek polgármester úr a munkahelyteremtő beruházást emelte ki, amely átadására 2 hónapon belül sor kerül. Megvalósulni látszik Verpelét határában a régi vasútállomás területén egy kölerakó létesítése, ettől a nagyközségeen keresztül menő teherautó forgalom csökkenésére számítanak, mivel ez az átmenő forgalom sok gondot okoz a lakosoknak. A fejlesztési dokumentumokban megfogalmazott célkitűzésekhez igazodnak: Eger – Egerszalók - Verpelét közötti útfelújítást ide sorolhatjuk. Az Önkormányzat gazdálkodásában a pályázatokhoz szükséges önerővel rendelkeznek, folyamatosan pályáznak, több kész terv is megtalálható a hivatalban, amelyekhez a pályázati lehetőségeket keresik. Civil szervezetek aktívak, számuk 15-20 között van a településen. Rendezvényszervezésben, polgárőrség működtetésében, faluszépítésben vesznek részt tevékenyen. Véleménye szerint a turizmus nem meghatározó, a település természeti adottsági miatt.

6. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

A város-falu kapcsolat rendszerének szakirodalmi feldolgozása kimeríthetetlen, állandó téma, amely napjainkban az általánosan jellemző népességfogyás és az azt módosító migráció eltérő mértékben jelentkező hatásai miatt ismét fontos szerepet kap. A korábban felállított intézményi struktúráknak igazodnia kell a változó viszonyokhoz, intézményeket zárnak be, illetve kerülnek közös fenntartásba. Ez a települések központi szerepkörét is alapvetően befolyásolja, tovább nehezítve a városok és falvak elkülönítését, amelyre a szakirodalom is eltérő tartalmú megfogalmazásokat használ. Eger városa meghatározó szerepet tölt be a kistérség életében, legyen szó akár oktatás, akár egészségügy vagy akár hivatali ügyintézés szempontjából. Emellett a város nem tud élni az őt körülvevő települések nélkül, és a falvak sem tudnak létezni egy központi település, város nélkül. Összefogással komplex programokkal lenne célszerű megjelenni a kikapcsolódni, pihenni vágyók előtt, mivel a turisztikai lehetőségek nincsenek teljes körűen kihasználva. Erősíteni kellene a marketing tevékenységet, a településeknek programjaikat egymással összevonva, kiegészítve kellene kínálniuk. A kistérség összességében jól megközelíthető, könnyen megtalálhatók a települések (eligazító táblák megléte), a települések Eger városából gyorsan elérhetők. A közutak javítása folyamatos feladat (ahogy az ország egész területén), az infrastruktúra fejlesztése is folyamatos feladatként jelenik meg (szennyvízhálózat kiépítése, földkábeles hálózat). A helyi - és távolsági tömegközlekedésnek pontos adatokkal kellene rendelkezniük az utasok számáról, hogy összehangolhatóak legyenek a menetrendek. A vasúti közlekedés kisebb szerepet játszik Eger életében. Viszont súlya megnövekedne, ha a jelenlegi belvárosi buszpályaudvart (ahogy a városrendezési tervekben szerepel) áthelyeznék. Ebben az esetben a helyi tömegközlekedés járatait át kellene szervezni, több járatot indítani, mivel az iskolák és a kórház a jelenlegi autóbusz pályaudvarról jól megközelíthetőek. Az autópályához kapcsolódó bekötő út megépítése a maklári, andornaktályai lakosok életében pozitív tényezőket hozna. A lakosság számának változását is figyelemmel kell kísérni, mert ez kihat az oktatásra, a közlekedésre, betelepülni vágyók igényeire fel kell készülni (ahogy ezt Ostoros is tette). Egészségügy tekintetében az egeri kórház minden településről elérhető, és minden településen megoldott az orvosi ellátás (akár egyedileg akár társulás formájában). A társadalmi változásokra is nagy figyelmet kell fordítani. Meghatározó egy település életében az ott élő nyugdíjasok száma, az általános iskolások, aktív dolgozók és munkanélküliek száma. Fontos figyelni a migrációs folyamatokat. Mint Ostoros esetében is látható, hogy ha az iskolába helyben 40 gyermekkel több járna, akkor már nem mikro-társulás kereteiben folyhatna az oktatás. Egyre fontosabb kérdés a

roma lakosság számának alakulása. Erre példa Kerecsend és az ott megvalósított program, illetve az egerbaktai általános iskola bezárása. A munkanélküliek számának figyelemmel kísérése is fontos feladat, ezért is bízok például a verpeléti polgármester abban, hogy a megépülő új beruházás helyi munkaerőt fog alkalmazni.

A *térség nyugati része városhiányos*, Verpelét várossá nyilvánításával már ott is elérhetőek lennének bizonyos városi funkciók (például Földhivatal). A 17 települést 3 térkategóriára osztottam, központ Eger városa. Az agglomerálódó települések csoportjába azok kerültek, amelyek elhelyezkedésüket tekintve közelebb fekszenek Eger városához.

Gazdasági élet tekintetében jelen vannak a multinacionális cégek és a kis vállalkozások is. A jelenlevő multinacionális vállalatok, a ZF Hungária, Leoni Hungária, Bosch országos központokat üzemeltet Egerben, olyan üzemegységekkel, melyek egyedülállóak az országban. Ostoroson a helyi adópolitikának következtében magas a vállalkozások száma. Az egri kistérség gazdasága összességében versenyképesnek, fejlettnek, de stagnálónak minősül. A pályázatok széles kört ölelnek fel. A képzési struktúra lassú ütemben. De egyre inkább alkalmazkodik a munkaerőpiaci igényekhez.

Kiemelt témám az oktatás. Hipotézisem beigazolódt. *Eger iskolaváros*, amely a *mikrotársulások* miatt nem csak a közép- és felsőoktatásban, de az alapfokú oktatásban is térségi szerepkörrel bír. A kistérség településeiről, a megyéből, sőt még a megyehatáron túlról is iskoláznak be tanulókat. Speciális iskolák csak Egerben találhatóak, középiskola is csak a városban található. Az oktatás az Önkormányzatok számára kötelezően ellátandó feladat, ami a jövőben is gondokat okoz a kistérség települései és Eger város között – beiskolázások, tanulói létszámok, állami normatívák tekintetében.

A település és környezetének részletes elemzése alapján készült SWOT-elemzés, problémafa, célfa, ezek segítségével körvonalazhatók a fejlesztés irányai, céljai. Alapvető cél a kistérség településein élők életminőségének javítása. Négy fő célkitűzés fogalmazható meg, amelyek a kistérség településeinek együttműködéseivel valósíthatóak meg

Mélyinterjúk segítségével mélyebb betekintést kaphattam a helyi Önkormányzatok életébe, problémáikra. A megoldás itt is a *társulások* (oktatás), és a *térségi összefogás* (turisztikai lehetőségek teljes körű kihasználása) és az együttműködés.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Arnold J. Toynbee: Válogatott tanulmányok. Gondolat, (1971)
- Bajmócy Péter: A szuburbanizáció motivációi Magyarországon Földrajzi Konferencia, Szeged (2001), <http://geography.hu/mfk2001/cikkek/Bajmocy.pdf>
- Beluszky Pál, Győri Róbert: Ez a falu város!: Avagy a városi rang adományozásának gyakorlata s következményei 1990 után. Tér és Társadalom 20:(2) (2006)
- Beluszky Pál, Győri Róbert: Fel is út, le is út..., Városaink településhierarchiában elfoglalt pozícióinak változásai a 20. században, Tér és Társadalom 18:(1) (2004)
- Braun Robert: Adatok a vidéki munkásság életéhez. Huszadik Század. 6.
- Bujdosó Zoltán: A megyehatár határa a városok vonzáskörzetére Hajdú-Bihar megye példáján, Doktori (PhD) értekezés, Debreceni Egyetem Természettudományi Kar,
- Enyedi György: Az urbanizációs ciklus és a magyar település-hálózat átalakulása – Értelmezések, elemzések, Akadémiai Kiadó, Budapest, (1984)
- Enyedi György: Város világ, <http://www.matud.iif.hu/2009/09mar/05.htm>
- Egri Kistérség Többcélú Társulása: EKTcT Közoktatási Esélyegyenlőségi Helyzetelemzés, Eger (2011)
- Egri Körzete Kistérségi Társulás: Eger és környéke, Eger, (2011)
- Enyedi György: A városnövekedés szakaszai. Akadémia Kiadó, Budapest, (1988)
- Enyedi György: Városi világ-városfejlődés a globalizáció korában. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, (2003)
- Erdei Ferenc: Magyar Falu. Akadémia Kiadó, Budapest, (1974)
- Faluvégi Albert: Térségi vizsgálatok a területfejlesztés decentralizált rendszerében, KSH Kiadó Budapest (1997)
- Filep Bálint: A nagyvárosok versenyképessége és térség szervező funkciói, Doktori értekezés, http://rgdi.sze.hu/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=373
- Helyi gazdaságfejlesztés - Ötletadó megoldások, jó gyakorlatok, Területfejlesztési füzetek (2), Budapest, (2010)
- Koncz Gábor: A szolgáltató szektor és a városhálózat kapcsolatának vizsgálata az Észak-alföldi régióban (PhD értekezés). Debreceni Egyetem, Debrecen, 2010, 191 p.

Konrad György és Szelenyi Ivan: A késleltetett városfejlődés társadalmi konfliktusai. Valóság, (1971)

Koós Bálint: A szuburbanizációs folyamat a magyar gazdaságban

Kovács Teréz (Szerk.): VII. Falukonferencia. A vidéki Magyarország az EU-csatlakozás után. MTA Regionális Kutatások Központja, Pécs, (2007)

Kovács Tibor: A településhálózat fejlődése 1960-1980 között – A területfejlesztési politika Magyarországon (Szerk. Bartke István) Akadémiai Kiadó, Budapest

Mendöl Tibor: A városföldrajz tárgyköre és feladatai - Városi szemle

Nemes Nagy József (Szerk.): Regionális elemzési módszerek, ELTE Regionális Földrajzi Tanszék, (2005)

Niedermüller Péter: A város: kultúra, mítosz, imagináció. – Mozgó Világ. 20. (1994)

Szigeti Ernő: Község, város, jogállás. A magyar településhálózat közigazgatási térszerkezetének néhány kérdése, Magyar Közigazgatási Intézet

Szegedi Tudományegyetem Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék: A falvak és változó szerepük, <http://www.slideshare.net/huzsy/a-falvak-s-vltoz-szerepk>

Szelenyi Ivan: Városi társadalmi egyenlőtlenségek. Akadémia Kiadó, Budapest, (1990)

Dr. Szirmai Viktória: A településszociológia alapjai. Budapest, (1994)

EGYÉB FORRÁSMUNKÁK:

Az Észak-Magyarországi régió népességföldrajza: www.geografus.elte.hu/web/tananyag/6/regiok/e-mo_nep.doc

Szuburbanizáció:

<http://www.google.hu/#q=szuburbaniz%C3%A1ci%C3%B3+eger&bih=&biw=&fp=1&hl=hu>

Szabó P. (2005) A NUTS rendszer ki- és átalakulása. Comitatus XV. évf. 8-9.sz.,

http://geogr.elte.hu/ref/REF_Cikkek/SzaboPal/1_szabopal_tanulmánya.pdf

<https://teir.vati.hu>

www.afsz.hu (Statisztika)

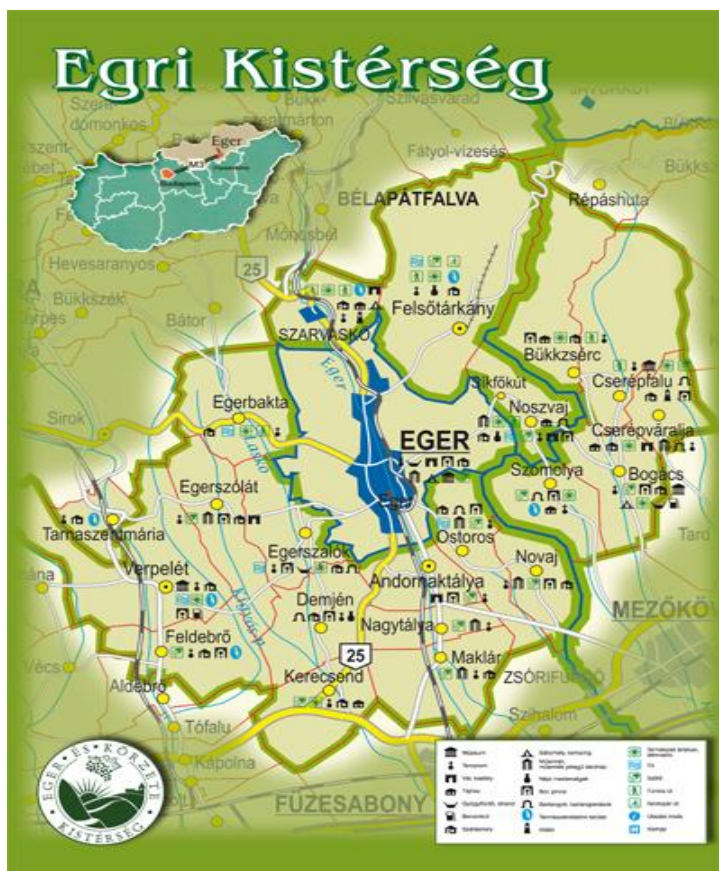
www.ksh.hu

www.kszk.gov.hu/data/cms41645/Telep__l__s__s_Fejleszt__s.pdf

www.rphd.ktk.ptt.hu/files/tiny_mce/File/.../evkonyv_2008.pdf

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

Forrás: Eger Körzete Kistérségi Területfejlesztési Önkormányzati Társulás, 2010.

Kistérségi alapadatok

Terület (km2)		523
Lakónépség (fő, 2007. dec. 31.)		84760
Területfejlesztési szempontból kedvezményezett térség (64/2004. Korm. rendelet szerint)		Nem
Mérték szerint	Hátrányos	Nem
	Leghátrányosabb helyzetű	Nem
	Komplex Program	Nem
Települések száma		17
Jogállás szerint	Város	1
	Község	16
Területfejlesztési szempontból kedvezményezett települések száma (7/2003. Korm. rendelet szerint)		4
Típus szerint	Társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott település	4
	Országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott település	4

Forrás: VÁTI Nonprofit Kft.

2. számú melléklet

Nyugdíj, szociális ellátás 2009

Népességnagyság -kategória, településcsoport	Nyugdíjban, nyugdíjszer ű ellátásban részesülő	Ebből: saját jogú nyugdíjasok		Száz bölcsődei férőhelyr e jutó beírt gyermek	Rendszeres szociális segélyben részesítettek átlagos száma	Rendelkezésre állási támogatásban részesítettek átlagos száma	Közigyógyel- látási igazol- vánnyal rendelkezők
		száma					
Megye összesen	100 091	85 027		129	8,9	22,1	38
Ebből: község	55 955	46 540		132	11,4	29,0	39
Agglomerációk, településegysétek							
Eger központ	17 102	15 387		132	3,4	6,2	26
Az agglomerálódó térsg egyéb települései	5 734	4 904		–	5,5	17,0	29
Egri agglomerálódó térsg összesen	22 836	20 291		132	3,9	8,9	27

Személyi jövedelemadó 2009

Népességnagyság- kategória, településcsoport	Az ezer lakosra jutó adózók száma	Egy adófizetőre jutó (FT)	
		személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem személyi jövedelemadó	
A települések népességnagyság-kategóriája szerint			
– 199	338	1 369 000	220 849
200 – 499	368	1 367 536	218 494
500 – 999	373	1 411 206	214 437
1 000 – 1 999	376	1 501 665	232 620
2 000 – 4 999	409	1 550 527	250 238
5 000 – 9 999	449	1 644 708	271 025
10 000 – 49 999	459	1 863 372	367 467
50 000 – 99 999	480	1 989 233	406 096
100 000 –	–	–	–
Megye összesen	424	1 690 999	302 094
Ebből: község	393	1 523 925	242 716
Agglomerációk, településegysétek			
Eger központ	480	1 989 233	406 096
Az agglomerálódó térség egyéb települései	457	1 630 885	274 509
Egri agglomerálódó térség összesen	474	1 899 948	373 310

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés.

3. számú melléklet Vállalkozások, 2009.

Népesség-nagyság-kategória, település-csoport	Regisztrált vállalkozások száma 2008						Működő vállalkozások száma 2009		
	mezőgazdaság	ipar, építőipar	szolgáltatás	össz	ebből: társas	ezer lakosra	össz	ebből: társas	ezer lakosra
	0								
Megye összesen	16 733	4 839	24 339	45 911	11 123	147	18 347	7 243	58
Ebből: község	12 369	2 425	8 494	23 288	4 026	138	7 224	2 560	42
Eger központ	1 356	1 116	8 408	10 880	3 733	192	5 520	2 457	98
Az agglomerálódó térség egyéb települései	1 277	370	1 648	3 295	710	175	1 278	517	68
Egri agglomerálódó térség összesen	2 633	1 486	10 056	14 175	4 443	188	6 798	2 974	90

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés.

Nyilvántartott álláskereső, 2009.

Népességnagyság-kategória, település-csoport	A nyilvántartott álláskereső	A 180 napon túl nyilvántartott álláskereső	A 180 napon túl nyilvántartott álláskereső	A pályakezdők	A diplomások
	aránya a munkavállalási korú állandó népességből, %				
Megye összesen	12,2	6,3	51,7	8,7	4,2
Ebből: község	14,1	7,1	50,6	9,0	2,5
Agglomerációk, településegységek					
Eger központ	8,5	4,9	57,0	7,4	11,3
Az agglomerálódó térség egyéb települései	11,5	6,7	58,7	8,3	5,1
Egri agglomerálódó térség összesen	9,3	5,4	57,5	7,7	9,3

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés.

4. számú melléklet Kiskereskedelem, vendéglátás, 2009

Népességnagyság- kategória, település- csoport	Kiske- reske- delmi és jármű-üzlet összesen	Ebből						Kiskeres- kedelmi és jármű- üzlet tízezer lakosra	Gyógy- szertár	Vendéglá- tóhely	Ebből: étterem, cukrászda	Vendég- látó-hely tízezer lakosra
		Élelmiszer- üzlet és áruház összesen	Ruhá- zati szak- üzlet	Festékek, vásáruk, barkács- és építési anyagok szaküzlete	Elek- tromos háztar- tási cikkek szaküz- lete	Üzem- anyag- töltő állomás	Jármű- üzlet					
Megye összesen	4 958	1 541	561	365	117	77	287	158	78	2 038	1 174	65
Ebből: község	1 603	764	93	83	7	38	37	94	34	904	479	53
Agglomerációk, településegységek												
Eger központ	1 425	310	198	118	43	14	113	252	16	527	288	93
Az agglomerálódó térsg egyéb települései	107	62	5	2	–	2	3	57	3	95	42	50
Egri agglomerálódó térsg összesen	1 532	372	203	120	43	16	116	203	19	622	330	83

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés.

5. számú melléklet Hazai és uniós támogatások adatai az Egri kistérségben

(2004-2009 között megkötött szerződések) Adatforrás: hazai támogatások: MÁK, OTMR (2010.05.14.), uniós támogatások: NFÜ, EMIR (2010.07.05.)

Hazai támogatások 2004-2009 évben

Cél kategória	Projektek száma	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Műszaki infrastruktúra	103	2 839 019	3 762 103
Egyéb, nem besorolható	68	583 524	1 602 902
Gazdaságfejlesztés	491	573 553	1 345 630
Humán infrastruktúra	10	165 331	539 845
Települési életminőség	11	60 452	118 129
Környezetvédelem, környezetvédelmi infrastruktúra	10	50 493	102 320
Emberi erőforrások fejlesztése	11	38 700	77 587
Turizmus fejlesztése	14	28 998	92 406
Kulturális örökség védelme	2	7 893	11 276
Tervezés	4	6 615	9 663
Összesen	724	4 354 578	7 661 861

Uniós támogatások NFT1 2004-2007 évben

Operatív program	Projektek száma	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Humán Erőforrás Fejlesztés OP	52	3 671 964	4 201 037
Regionális Fejlesztés OP	10	3 346 859	4 923 342
Gazdasági Versenyképesség OP	84	2 133 907	6 064 119
Agrár- és Vidékfejlesztés OP	55	1 080 831	2 634 822
Környezetvédelmi Infrastruktúra OP	2	655 694	690 204
Összesen	203	10 889 255	18 513 524

Uniós támogatások UMFT 2007-2009 évben

Operatív program	Projektek száma	Támogatás (eFt)	Költség (eFt)
Társadalmi Infrastruktúra OP	7	7 817 294	8 695 331
Regionális OP-ok	37	4 818 873	7 339 224
Gazdaságfejlesztési OP	139	3 558 674	11 698 670
Társadalmi Megújulás OP	60	2 688 672	2 898 513
Közlekedés OP	1	2 237 099	2 237 099
Környezet és Energia OP	9	372 553	466 764
Összesen	253	21 493 165	33 335 601

Forrás: VÁTI Nonprofit Kft.

6. számú melléklet: Turizmus 2009

Népességnagyság -kategória, településcsoport	Kereskedelmi szálláshely					Magán szálláshely				
	férőhely	vendégéjszaka	ebből: külföldi	átlagos tartózkodási idő, éjszaka	egy férőhelyre jutó vendégéjszaka	férőhely	vendégéjszaka	ebből: külföldi	átlagos tartózkodási idő, éjszaka	egy szállás adóra jutó vendég éjszaka
A települések népességnagyság-kategóriája szerint										
– 199	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–
200 – 499	926	85 984	2 014	2,4	92,9	673	9 729	94	2,3	97,3
500 – 999	781	18 719	374	3,1	24,0	751	12 380	1 444	2,3	97,5
1 000 – 1 999	3 488	158 809	6 675	2,3	45,5	3 222	77 290	5 722	2,9	160,4
2 000 – 4 999	2 536	36 934	1 898	2,2	14,6	2 525	30 583	4 347	3,1	82,0
5 000 – 9 999	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
10 000 – 49 999	1 414	64 093	9 365	2,1	45,3	278	13 529	3 989	6,3	265,3
50 000 – 99 999	4 717	285 222	79 870	2,2	60,5	1 773	60 021	19 408	3,1	261,0
100 000 –	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Megye összesen	13 862	649 761	100 196	2,3	46,9	9 224	203 532	35 004	3,0	149,2
Ebből: község	6 479	296 455	10 714	2,4	45,8	6 818	125 905	11 362	2,8	122,2
Agglomerációk, településegységek										
Eger központ	4 717	285 222	79 870	2,2	60,5	1 773	60 021	19 408	3,1	261,0
Az agglomerálódó térsg egyéb települései	1 018	57 177	4 090	2,1	56,2	1 528	40 634	2 692	2,4	171,5
Egri agglomerálódó térsg összesen	5 735	342 399	83 960	2,2	59,7	3 301	100 655	22 100	2,8	215,5

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

7. számú melléklet

SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
a kistérség népsűrűsége 90 fő/km ² , meghaladja a megye (85,6 fő/km ²) és a régió népsűrűségével egyezik meg.	a lakosság száma a kistérségben stagnál, a roma lakosság száma nőtt
több helyen található termálvíz, gyógyvíz, infrastruktúra kiépítettsége magas szintű	a vándorlási egyenleg negatív
a kereskedelem területi koncentrációja magas, a vásárlóerő magas szintű	természetes fogyás van, alacsony a gyermekkorúak száma, aránya
Eger tradicionális iskolaváros, tudásbázisa kiemelkedően kedvező szintű, magas a felsőfokú végzettek száma, aránya	a környezeti állapot erősen leterhelt
a gazdaság több lábon áll, versenyképessége magas szintű, gazdasági és pénzügyi szolgáltatások száma nagy, ipari park tökevonzó képessége	az elhalálozások száma nagyobb a születések számánál
az aktív turizmushoz, sportokhoz, az adottságok kiválóak, idegenforgalmi adottságok komplexek, gyógyvíz adottságok	a 60 év felettiek aránya magas, a települések előregszenek. Az utóbbi időben ez a folyamat felgyorsult, a népesség elöregedett
jelentős a kereskedelmi férőhelyek száma, és a turisztikai szálláskapacitás	illegális szemétlerek a településeken illetve az erdőkben
jelentősek a történelmi, természeti, kulturális és építészeti vonzástényezők	az autópálya távolsága, magas a közlekedésből származó légszennyezés
a kistérség teljes területe történelmi borvidék,	az elmaradott régiók közelsége negatívan hat
az erdőkben a vadállomány magas, magas a védett természeti területek aránya	a gazdaság az elmúlt időszakban nem fejlődött dinamikusán
Lehetőségek	Veszélyek
ipari park lehetőségeinek kihasználása	az ország nyugati régióihoz képest kevés külföldi tőke áramlik be, a térség elmaradhat
további felsőfokú oktatási kapacitás kiépítése az ország jelentős egyetemeivel kooperálva	a külső gazdasági feltételek romlanak, kevés tőke érkezik
nyári várjátékok, színházi előadások, konferenciák szervezése	szegregáció erősödik, mind a társadalomban, mind az ellátórendszereknél

borturizmus lehetőségeinek kihasználása	településrészek, lakótelepek leromlási folyamatát nem lehet megállítani
a kistérség vonzereje tovább nő, a népességcsökkenés megáll	nő a munkanélküliség, megélhetési bűnözés reális veszélyek
a komplex idegenforgalmi kínálat alapján a turizmus bővül	társadalmi feszültségek nőnek, a leszakadó rétegek nagyság nő
a szolgáltató, kereskedelmi és pénzügyi szektor tovább bővül, munkaerő felvevő képessége nő	etnikum aránya növekszik, az iskolahálózat kevésbé alkalmas az etnikum iskolázottsági szintjének növelésére
agrár/falusi/gyógyturizmus bővítése	a külföldi tőke kivonulhat
hűtőház, borfeldolgozás fejlesztése	környezeti terhelés tovább nő, romlik a kistérség imázsa, megítélése

Forrás: Saját szerkesztés.

Offenzív stratégiát támogató helyzetek	Defenzív stratégiát támogató helyzetek
beszállítói hálózatok együttműködésének elősegítése szükséges	az elégtelen külföldi tőkebevonás fokozza az elmaradást az ország nyugati megyéihez viszonyítva. a tőkebevonás növelésére kell törekedni
idegenforgalom, gyógyturizmus lehetőségeinek kihasználása	beruházásoknál figyelni kell a munkahelyteremtés fontosságára
kistérség imázsának megteremtéséhez marketing támogatást kell megvalósítani	
egri ipari park lehetőségeinek maximális kihasználása	
Váltás-orientált stratégiát támogató módszerek	Diverzifikált stratégiát támogató helyzetek
az oktatási kapacitás növelése minden szinten növelheti a nyelveket beszélő, kvalifikált munkaerő szerepvállalását a térségben	utak fejlesztése fontos az idegenforgalom turizmus lehetőségeinek javítására
az infrastruktúra javítás lehetőséget ad az idegenforgalom, turizmus növelésére	iskolahálózat fejlesztése
az úthálózat fejlesztésével a területek jobban bevonhatók az ország vérkeringésébe	
a fővárosi piacok közelsége – a piacok igényének megfelelő termeléssel – jobban kihasználható legyen	

8. számú melléklet Általános iskolai közoktatási centrumok a kistérségben

Közüokta- tási bázis alakulása	Székhely általános iskola	Tagiskola	Fenntartó
2005.	Eger Dr. Kemény F.	Ostorosi Árpád Fejedelem	Eger-Ostoros Intézményfenntartó Mikro- társulás
1995. 2005.	Maklár I István	Nagytálya (intézmény nélkül)	Maklár-Nagytálya Intézményfenntartó Mikro-társulás
2005.	Noszvaj Figedy J.	Novaj	Noszvaj-Novaj Intézményfenntartó Mikro-társulás
2007.	Eger Hunyadi	Andornaktálya	Eger-Andornaktálya Intézményfenntartó Mikro-társulás
2007.	Eger Felsővárosi	Egri Móra F. Ált. Iskola (önálló működéssel) Egri Balassi, Tinódi; Egerbakta (intézmény nélkül); Demjén – Egerszalók (intézmény nélkül)	Eger – Demjén – Egerbakta - Egerszalók Intézményfenntartó Mikro-társulás
2007.	Eger Lenkey	Egerszólát	Eger - Egerszólát Intézményfenntartó Mikro-társulás
2007.	Verpelét Arany J.	Feldebrő (intézménnyel) Tarnaszentmária (intézmény nélkül)	Verpelét – Feldebrő - Tarnaszentmária Intézményfenntartó Mikro-társulás

Eger MJV Önkormányzata fenntartásában működő általános iskolák a 2010/2011

Neve	Tagiskolák, telephelyek
Lenkey János Általános Iskola (1) Eger	Lenkey János Általános Iskola Egerszóláti Tagiskola Egerszólát
Hunyadi Mátyás Általános (8) Eger	
Dr Kemény Ferenc Sportiskola és Általános Iskola (összeolvadás ebben a tanévben volt) (10) Eger	Dr Kemény Ferenc Sportiskola és Általános Iskola Árpád Fejedelem Tagiskola Ostoros
	Felsővárosi Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola Balassi Bálint Tagiskola (6) Eger
Felsővárosi Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola Eger	Felsővárosi Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola Tinódi Sebestyén Tagiskola (9) Eger
	Felsővárosi Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola Egerbaktai Tagiskola Egerbakta (2011 őszére bezárásra került az intézmény)
	Felsővárosi Általános Iskola és Előkészítő Szakiskola Móra Ferenc Tagiskola és Előkészítő Szakiskola Eger
Pásztorvölgyi Általános Iskola és Gimnázium Eger	

9. számú melléklet

Köszolgáltatások	A feladatellátás fenntartó háttere					
	Önkormányzat saját fenntartású intézménye vagy gazdasági társasága	Kiszervezett formában non profit, civil, egyházi szervezet, vagy gazdasági társaság	Intézmény-fenntartó társulás	Többcélú Társulás	Megyei Önkormányzat	Egyéb
Óvodai nevelés	X	X			X	X
Általános iskolai oktatás	X	X	X		X	X
Alapfokú művészetoktatás	X	X				X
Gyógypedagógiai tanácsadás	X					
Korai fejlesztés és gondozás					X	
Fejlesztő felkészítés					X	
Nevelési tanácsadás	X					
Logopédiai ellátás	X			X	X	
Továbbtanulási-, pályaválasztási tanácsadás	X			X		
Gyógytestnevelés	X			X	X	
Gyermekjóléti szolgáltatás	X					
Bölcsőde	X					
Családi napközi				X		
Iskolai napközi	X	X	X		X	
Házi gyermekfelügyelet	X					
Családok átmeneti otthona				X		
Középiskolai oktatás	X	X	X		X	X

Forrás: Saját adatgyűjtés alapján szerkesztve.

A kistérségben élők számára elérhető közszolgáltatások

H: Helyben; HM: Helyben, más településről kijáró szakember(ek); M: Más településen (távolsága); E: Ellátatlan

Település neve / szolgáltatás	Óvodai nevelés	Általános iskolai oktatás 1-4	Általános iskolai oktatás 5-8	Alapfokú művészet- oktatás	Gyógypedagógiai ellátás	Korai fejlesztés és gondozás	Fejlesztő felkészítés	Nevelési tanácsadás	Logopédiai ellátás	Továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás	Gyógytestnevelés
Andornaktálya	H	H	H	M 3km	H, HM 3 km	E	E	M	HM	HM	
Demjén	H	M 15km	M	M	H,M 15 km	M 15km	M 15km	M 15km	HM	M 15km	HM
Egerbakta	H	H	H,M 6 km	M 6km,	H,M 6 km	M 6km	M 6km	M 6km	HM	M 6km	HM
Egerszalók	H	M 10km	M 10km	M 10km	M 10km	M 10km	M 10km	M 10km	HM	M 10km	HM
Egerszólát	H	H	H	M 15km	H	M 15km	M 15km	M 15km	HM	HM	HM
Feldebrő	H	H	H	M 25km	H	M 25km	M 25km	M 25km	HM	HM	HM
Felsőtárkány	H	H	H	M	H	M 6km	H	M 6km	HM	HM	HM
Kerecsend	H	H	H	M 15km	H	M 15km	H	M 15km	HM	HM	HM
Maklár	H	H	H	M 15km	H	M 15km	H	M 15km	HM	HM	HM
Nagytálya	H	M 1km	M 1km	M 16km	H	M 16km	M 16km	M 16km	HM	M 16km	HM
Noszvaj	H	H	H	M 13km	H	M 13km	M 13km	M 13km	HM	HM	HM
Novaj	H	H	H	M 10km	H	M 10km	M 10km	M 10km	HM	HM	HM
Ostoros	H	H	H	M	H	M 3km	M	M 3km	HM	HM	HM
Szarvaskő	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km	M 9km
Tarnaszentmária	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km	M 6km
Verpelét	H	H	H	H	H	M 25km	H	HM	HM	HM	HM

Forrás: Saját adatgyűjtés alapján szerkesztve.

10. számú melléklet

Interjúkérdések polgármestereknek

- Van olyan központi szerepköre, vagy gazdasági funkciója a településnek, ami kistérségi szinten is jelentős és a településre vonz munkavállalókat / vásárlókat / tanulókat stb.?
- Mennyire jelentős a település mezőgazdasága? Mekkora a jelentősége a kistérség élelmiszer ellátásában?
- Eger mellett van olyan város, amely számottevő szerepet játszik a településen élők életében?
- Mennyire erőteljesen érintik a települést a migrációs folyamatok? A városból való kitelepülés, vagy a városba való betelepülés jellemzi inkább a települést?
- A település lakosságának foglalkoztatásában mekkora szerepet játszik Eger? Ki tud emelni meghatározó gazdasági ágakat, cégeket?
- Milyen térségi együttműködésekben vesz részt a település?
- Melyek a meghatározóak az együttműködésekben, a város-falu, vagy a falu-falu kapcsolatok? Mióta működnek, mennyire eredményesek? Milyen jellegzetes konfliktusok fordulnak elő a települések között?
- Eger és vonzáskörzetének kapcsolatában mennyire tekinthetők egyenlő félnek a város és a községek?
- Az Egri Többcélú Kistérségi Társulás tevékenysége mely területekre terjed ki és melyeken a leghangsúlyosabb? Voltak az utóbbi években térségi szintű pályázatok, több önkormányzat összefogásával?
- Mennyire értékeli eredményesnek az elmúlt évek fejlesztő munkáját a kistérségben és a településen (a kistérség többi településéhez viszonyítva)? Mi volt az utóbbi 5 évben a legjelentősebb fejlesztés a településen?
- A térségben megvalósuló fejlesztések mennyire igazodnak a fejlesztési dokumentumokban megfogalmazott célkitűzésekhez?
- Mennyire biztosított a településfejlesztési akciók helyi fedezete?
- A civil szervezetek mennyire aktívak a térség- és településfejlesztő tevékenységekben?
- Mennyire tartja meghatározó kitörési pontnak a turizmust?